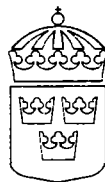

Finansutskottets yttrande

1989/90:FiU2y

Inkomstskatten för år 1990, m.m.

1989/90
FiU2y

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har den 16 november 1989 beslutat bereda finansutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1989/90:50 om inkomstskatten för år 1990, m.m. jämte eventuella motioner.

Propositionen

I propositionen har regeringen — efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt — föreslagit riksdagen att anta följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt,
4. lag om ändring i lagen (1983:1086) om vinstdelningsskatt,
5. lag om särskilda regler för nedskrivning av lager m.m.,
6. lag om ändring i lagen (1979:609) om allmän investeringsfond,
7. lag om upphävande av lagen (1966:172) om avdrag för avskrivning på skeppskontrakt m.m.,
8. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),
9. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
10. lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt,
11. lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,
12. lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,
13. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1988:327),
14. lag om ändring i lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon,
15. lag om ändring i bilskrotningslagen (1975:343),
16. lag om ändring i lagen (1989:474) om tillfälligt sparande,
17. lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
18. lag om särskild insamling av uppgifter från bostadsrättsföreningar m.fl.,
19. lag om ändring i lagen (1908:128 s. 1) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter,
20. lag om ändring i lagen (1980:865) mot skatteflykt.

Med anledning av propositionen har följande motioner väckts:

- 1989/90:Sk13 av Bo Lundgren m.fl. (m),
- 1989/90:Sk14 av Mona Saint Cyr och Margareta Gard (m),
- 1989/90:Sk15 av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1989/90:Sk16 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),
- 1989/90:Sk17 av Jens Eriksson (m),
- 1989/90:Sk18 av Martin Olsson och Gunhild Bolander (c),
- 1989/90:Sk19 av Martin Olsson och Gunhild Bolander (c),
- 1989/90:Sk20 av Martin Olsson (c),
- 1989/90:Sk21 av Lennart Brunander och Karin Starrin (c),
- 1989/90:Sk22 av Sören Norrby (fp),
- 1989/90:Sk23 av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1989/90:Sk24 av Olof Johansson m.fl. (c),
- 1989/90:Sk25 av Gunhild Bolander (c),
- 1989/90:Sk26 av Karl-Gösta Svenson och Bo Lundgren (m),
- 1989/90:Sk27 av Wiggo Komstedt (m),
- 1989/90:Sk28 av Stina Eliasson (c),
- 1989/90:Sk29 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:Sk30 av Lars De Geer m.fl. (fp),
- 1989/90:Sk31 av Åke Wictorsson (s),
- 1989/90:Sk32 av Lars Werner m.fl. (vp),
- 1989/90:Sk33 av Marianne Ståhlberg och Anita Modin (s),
- 1989/90:Sk34 av Agne Hansson (c),
- 1989/90:Sk35 av Börje Hörnlund m.fl. (c),
- 1989/90:Sk36 av Lars Hedfors m.fl. (s) och
- 1989/90:Sk37 av Pär Granstedt (c).

Utskottet

Avgränsning av yttrandet

Finansutskottet redovisar i detta yttrande en bedömning av det ekonomiska läget och anger vissa sammanfattande slutsatser med anledning härav. Därefter behandlar utskottet skatteförslagets allmänna inriktning och motsvarande yrkanden i motionerna. Vidare behandlas de olika förslagen till utformning av inkomstskatteskalen. Vad gäller beskattningen av löneförmåner behandlar utskottet dessa utifrån allmänna utgångspunkter. Frågor om aktievinstbeskattningen behandlas med utgångspunkt i hur förslagen kan förväntas påverka sparandet och kapitalbildningen. Utskottet tar också ställning till förslaget om regler för pensionsförsäkringsavdrag och till vissa principer för utvidgningen av den indirekta beskattningen men utgår från att skatteutskottet vid sin mer grundliga beredning av förslagen tar upp frågan om skattesatsernas storlek. Frågor om företagsbeskattning behandlas i yttrandet utifrån allmänna utgångspunkter.

Finansutskottet redovisar vidare i detta yttrande vissa konsekvenser av förslagen som påverkar balansen mellan staten och kommunerna. Därefter anger utskottet vissa synpunkter på finansieringen och några av förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter. Slutligen behandlas det tillfälliga obligatoriska sparandet.

Den internationella utvecklingen

I konjunkturinstitutets (KI) höstrapport gjordes en bedömning av den ekonomiska tillväxten i OECD-området som innebar en neddragning från drygt 4 % år 1988 till något mer än 3 % år 1989 och ca 2,5 % år 1990. Den lägre tillväxten i år och nästa år förklarades av en förväntad skärpning av finanspolitiken i Förenta Staterna och att investeringskonjunkturen går in i ett lugnare skede. För Västeuropa förutsattes en viss dämpning av produktionstillväxten innevarande år och år 1990. KIs prognos för Västeuropa innebar emellertid endast en marginell neddragning av tillväxten, och för första gången sedan år 1982 skulle detta innebära att produktionstillväxten åren 1989 och 1990 blir högre i Västeuropa än i Förenta Staterna.

Finansutskottet ger i betänkande 10 med anledning av regeringens skrivelse om bedömningen av den ekonomiska utvecklingen en utförligare redovisning och bedömning av såväl den internationella ekonomiska utvecklingen som utvecklingen i Sverige.

Utskottet konstaterar att även om expansionstakten nu avtar något under inledningen av 1990-talet blir ändå slutsatsen att högkonjunkturen fortsätter.

En av de faktorer som kan bryta den förväntade positiva utvecklingen under 1990-talets två första år är som framhålls i regeringens skrivelse inflationen. Priserna steg i flertalet OECD-länder under första halvåret 1989 i snabbare takt än under det närmast föregående halvåret. Även de ihållande externa obalanserna mellan de stora industriländerna skapar osäkerhet inför framtiden. Det kan inte uteslutas att man i de länder där finanspolitiken är för expansiv kan komma att tvingas till en penningpolitisk åtstramning som bl.a. får till följd att näringslivets investeringar hämmas.

Utvecklingen i Sverige

Regeringens syn på hur den realekonomiska utvecklingen kan förväntas bli under de två första åren av 1990-talet framgår av den försörjningsbalans som redovisas i tabell 1.

Tabell 1. Försörjningsbalans och nyckeltal

	Procentuell volymförändring							
	1988	1989			1990			1991
		Rev. Fin.pl. apr.	Konj. inst. okt.	Reg. skr. nov.	Rev. Fin.pl. apr.	Konj. inst. okt.	Reg. skr. nov.	Reg. skr. nov.
BNP	2,5	-89	-89	-89	-89	-89	-89	-89
Import av varor och tjänster	5,0	1,6	2,2	2,0	1,0	1,3	1,3	1,5
Tillgång	3,1	5,2	5,8	5,7	3,1	4,8	3,8	4,5
Privat konsumtion	3,1	2,5	3,2	3,0	1,6	2,2	2,0	2,3
Offentlig konsumtion	2,6	0,8	1,2	1,2	0,5	1,7	1,3	3,0
Bruttoinvesteringar	1,3	1,6	1,8	1,6	1,5	1,4	1,4	1,1
Lagerinvesteringar	5,4	4,0	8,2	6,9	0,0	2,0	2,4	0,5
Export av varor och tjänster	0,4	0,4	0,2	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
Användning	3,0	3,8	3,9	3,8	3,5	3,4	2,9	3,1
Inhemsk efterfrågan	3,1	2,5	3,2	3,0	1,6	2,2	2,0	2,3
	3,2	2,1	2,9	2,7	0,8	1,7	1,6	2,0
Nyckeltal:								
Konsumentpris dec.-dec. %	6,1	8,3	7,0	6,7	4,0	4,9	7,5	8
Arbetslöshet %	1,6	1,5	1,3	1,4	1,7	1,5	1,5	1,6
Timlön %	7,0	7,0	8,5	9,0	4,0	7,0	7,0*	7,0
Bytesbalans Miljarder kronor	-14,8	-17,0	-21,8	-24,5	-17,0	-25,7	-32,7	-43,3

* Den nya arbetsmiljöavgiften drar upp timkostnadsökningen 1990 med ytterligare 0,7 procentenheter.

År 1990

Den väsentliga skillnaden i den ekonomiska utvecklingen mellan innevarande år och år 1990 är den sämre utvecklingen av utrikeshandeln. Exportökningen väntas stanna vid knappt 3 %. Detta är till viss del en effekt av de nämnda tendenserna till en avmattning i den internationella konjunkturen. Det kraftigt stigande relativpriset för svensk export under de senaste åren kommer med stor sannolikhet att bidra till förluster av marknadsandelar samtidigt som kapacitetsbrist kommer att vara det främsta hindret för ökad produktion inom delar av industrin även under år 1990.

Pris- och löneökningarna fortsätter under år 1990 att ligga på en högre nivå i jämförelse med OECD-genomsnittet. Höjningen av de indirekta skatterna, som ingår som en del av den föreslagna skattereformen, beräknas i skrivelsen höja prisnivån år 1990 med 2,5 %. Hushållens reala disponibla inkomster väntas öka med 2 %. På grund av den valda finansieringen av skattereformen påverkas de disponibla inkomsterna endast i mindre utsträckning under det första året. Ökningen i den privata konsumtionen väntas bli lika blygsam som under år 1988. I skrivelsen framhålls att hushållens investeringsbehov nu bör

ha nått sin kulmen samtidigt som benägenheten till skuldsättning har minskat. Incitamenten i det nya skattesystemet väntas påverka hushållens sparbenägenhet positivt.

Sammantaget innebär den här beskrivna utvecklingen under år 1990 att bruttonationalprodukten (BNP) ökar med något mer än 1 %.

År 1991

Löne- och prisökningarna antas ligga kvar på samma höga nivå som år 1990. Den antagna prisökningen på 8 % under loppet av år 1991 inkluderar effekterna av höjningen av de indirekta skatterna. Finansieringen av skattereformen väntas även år 1991 höja konsumentprisindex med ca 2,5 %.

Den mest iögonfallande förändringen i jämförelse med åren 1989 och 1990 är den kraftiga uppgången i den privata konsumtionen. Förklaringen till att den privata konsumtionen ökar med så mycket som 3 % är att hushållens reala disponibla inkomster stiger med drygt 4 %, vilket i sin tur blir ett resultat av skattereformen. Trots den relativt starka konsumtionsuppgången antas i skrivelsen att inkomstökningen ytterligare höjer sparkvoten. För första gången på flera år antar sparkvoten därigenom ett positivt värde. I skrivelsen betonas dock att bedömningen av sparkvoten är behäftad med mycket stor osäkerhet.

Eftersom den privata konsumtionen ökar väsentligt mer än under de föregående åren bidrar detta till en uppgång i importen. Även om exportökningen blir något större än år 1990 minskar överskottet i handelsbalansen. En bidragande orsak till detta är bl.a. en mindre gynnsam exportprisutveckling. Underskottet i bytesbalansen ökar kraftigt. På samma sätt som för åren 1989 och 1990 förklaras detta av ökade räntebetalningar och allt större underskott i transfererings- och tjänstebalansen.

Under år 1991 förutses en ytterligare minskning av investeringstillväxten. I skrivelsen framhålls att detta delvis beror på att effekterna av den något dämpade internationella konjunkturen förväntas slå igenom. Risk för försämrad konkurrenskraft och sämre lönsamhet för det svenska näringslivet påverkar också prognosbilden. Tillväxten i den totala produktionen väntas bli något högre år 1991 än 1990.

Sammanfattande slutsats

Som framgått av utskottets redovisning av regeringens skrivelse är det de i jämförelse med vår omvärld alltför höga pris- och löneökningarna som allttjämt är huvudproblemet i den svenska ekonomin. Även om det snabbt växande underskottet i bytesbalansen, som dock till en del kan ses som ett statistiskt redovisningsproblem, kan bli ett problem för den ekonomiska politiken är det främst en försämring av kostnadsläget och vår konkurrenskraft som oroar.

Utskottet ser den föreslagna skattereformen som ett led i ansträngningarna att få ned takten på pris- och löneökningarna i nivå med våra viktigaste handelspartners. Detta kräver att reformen kan genomföras

utan att svåra obalanser uppkommer i ekonomin. Enligt utskottets mening medför detta att en stram finanspolitik är en nödvändighet även under de första åren av 1990-talet.

1989/90:FiU2y

Skatteförslagets allmänna inriktning

Skattesystemet har varit föremål för ett omfattande utredningsarbete de senaste åren. Fyra utredningar — inkomstskatteutredningen (RINK), utredningen om reformerad företagsbeskattning (URF), kommittén för indirekta skatter (KIS) och utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattning (IBU) — redovisade under sommaren sina förslag som sammantagna innebär en genomgripande skattereform. Utredningsförslagen har remissbehandlats. Förslagen och remissynpunkterna ligger till grund för den skattereform som nu föreläggs riksdagen.

I propositionen konstateras sammanfattningsvis att behovet av en genomgripande reform på ett övertygande sätt har klarlagts i utredningsbetänkandena. Det sägs bl.a. att den analys som gjorts av inkomstskatten inom ramen för RINK:s arbete entydigt visar att den olikformiga behandlingen av skilda slag av inkomster är huvudorsaken till vad som kan betecknas som inkomstbeskattningens kris. Olikformigheten är särskilt påtaglig när det gäller beskattningen av kapitalinkomster.

Huvuddragen i utredningarnas förslag har överlag tillstyrkts vid remissbehandlingen, och finansministern anser att skattereformen bör genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med skatteutredningarnas förslag.

Skatteutredningarnas förslag syftar till en samhällsekonomiskt effektiv beskattning samtidigt som fördelningspolitiska mål uppfylls. Arbete och sparande skall ges en bättre skattemässig behandling medan förutsättningarna för lånebaserad konsumtion och förmögenhetsuppbbyggnad med hjälp av lån försämrats. Skatten på arbetsinkomster lindras kraftigt och kapitalbeskattningen skärps. Marginaleffekterna på arbetsinkomster sänks väsentligt. Den helt övervägande delen av inkomstagarna kommer enbart att betala kommunalskatt. Statlig inkomstskatt tas ut med 20 % på inkomster i höga inkomstkikt. Kapitalinkomster beskattas med några få undantag efter en proportionell skattesats på 30 %.

Det skattebortfall som den sänkta beskattningen av arbetsinkomster leder till finansieras genom skärpt beskattning av kapitalinkomster, av en breddad bas för arbetsinkomstbeskattningen, av höjd indirekt beskattning, vissa besparingar och hänsyn till dynamiska effekter. Bl.a. föreslås att det mervärdeskattepliktiga området utvidgas till att omfatta energi och vissa tjänster.

På företagsskatteområdet är huvudinriktningen av förslagen en sänkt formell skattesats och begränsningar i reserveringsmöjligheterna.

I propositionen föreslås nu att cirka en tredjedel av skattesänkningarna genomförs och finansieras fr.o.m. år 1990. Bedömningen av det ekonomiska läget för de närmaste åren gör att åtgärderna enligt propositionen bör finansieras i sin helhet och finansieringen bör ske

med den inriktning som utredningen angett (skärpt kapitalbeskattning, breddad bas för beskattning av arbetsinkomster och en höjd, breddad indirekt beskattning).

I motion Sk29 (mp) begärs att riksdagen skall göra vissa uttalanden om skattereformen, skatternas funktion i fördelningspolitiken och som miljöpolitiskt styrmedel.

I motion Sk24 (c) begärs en fördelningspolitisk analys av reformen.

Finansutskottet delar i huvudsak den kritik av det nuvarande skattesystemet som framförs i utredningarna. Det gäller såväl de problem som sammanhänger med höga skattesatser på arbetsinkomster som den olikformiga behandlingen av skilda inkomster. Som framhålls i propositionen överstiger skattelättnaden för ränteutgifter den samlade inkomstbeskattningen av räntor, utdelningar och reavinster m.m. Det innebär att kapitalinkomstbeskattningen av fysiska personer leder till ett skattebortfall på 5–10 miljarder kronor för stat och kommun, trots att hushållens nettoförmögenhet på i storleksordningen 1 500 miljarder kronor torde ge en real avkastning på ca 30–45 miljarder kronor. Olikformigheten gör sig gällande även för andra inkomstslag.

Olikformigheter och komplicerade skatteregler missgynnar personer med bristande kunskaper om skattesystemet. Genom att skapa en mer likformig beskattning av olika typer av kapitalinkomster och olika typer av arbetsersättning samt likvärdig beskattning av kapital- och arbetsinkomster minskar också incitamenten till skatteplanering och skattefusk. Det blir inte heller lika fördelaktigt att låna, vilket främjar sparande. Hushållens räntekänslighet kan förväntas öka, vilket kommer att öka de penningpolitiska instrumentens effektivitet.

Även på företagsbeskattningens område leder olikformigheterna till att valet mellan olika handlingsalternativ styrs utifrån skatteöverbägan. Val av företagsform, investeringsobjekt och finansieringsform påverkas i alltför hög grad av skatteeffekterna.

Utskottet vill vad gäller skatteomläggningens allmänna inriktning också peka på vårt ökande internationella beroende. Den ekonomiska integrationen ökar arbetskraftens rörlighet, vilket minskar möjligheterna för Sverige att upprätthålla en från omvärlden väsentligt avvikande inkomstbeskattning. Många industriländer har genomfört omfattande skattereformer under senare år, som inneburit sänkta skattesatser för både företag och enskilda. Skillnaderna i formella skattesatser mellan Sverige och flertalet övriga industriländer har därför snarast ökat under senare år.

Finansutskottet ställer sig med det anförda utifrån sina utgångspunkter bakom den allmänna inriktningen av skatteförslaget och att ett första steg tas redan år 1990. Utskottet delar således inte den inriktning av skattepolitiken som förordas i motion Sk29 yrkandena 1–3. De bör därför avstyrkas av skatteutskottet.

Finansutskottet anser inte heller att riksdagen hos regeringen bör begära en särskild analys av reformens fördelningspolitiska effekter. Det ingår i bl.a. SCB:s uppgifter att genomföra fördelningspolitiska studier av individer, hushåll och regioner. Utskottet utgår från att

regeringen följer den fördelningspolitiska utvecklingen och föreslår åtgärder med anledning härav om det kan anses befogat. Motion Sk24 yrkande 22 bör därför avstyrkas.

1989/90:FiU2y

Inkomstbeskattningen

Enligt propositionens förslag sänks inkomstskatten genom att grundbeloppet i den statliga skatteskalan sänks från 5 till 3 % för beskattningsbara inkomster upp till 75 000 kr. samt från 17 till 10 % för inkomster däröver. Det innebär att den högsta marginalskatten blir 65 % vid en kommunal utdebitering på 30 %. Det skattemässiga värdet av underskottsavdrag sänks genom förslaget från 47 till 40 %.

I motionerna Sk24 (c), Sk29 (mp) och Sk32 (vpk) yrkas att en särskild skattereduktion eller höjt grundavdrag införs för år 1990. Syftet är att åstadkomma en annan fördelningspolitisk profil än som föreslås i propositionen. I de två sistnämnda motionerna lägger man samtidigt fram förslag till en skatteskala som inte innebär lika långtgående marginalskattesänkningar i de högre inkomstskikten som propositionens förslag.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Den offentliga sektorn kräver en finansiering som innebär ett högt skatteuttag. Ett högt skatteuttag behöver inte nödvändigtvis innebära höga skattesatser. Höga skattesatser medför en rad problem. De kan inbjuda till skattefusk och avancerad skatteplanering samt bidra till att skapa en utbredd informell ekonomi eller grå ekonomi inledande av tjänster eller lågproduktiv egenverksamhet. Det leder till en snedvridning av konkurrensförhållanden och till ett ineffektivt resursutnyttjande. Innebörden är vidare att utbytet av extra arbetsinsatser blir litet och att inkomstbortfallet vid minskad arbetsinsats också blir litet. Det kan således hämma arbetsutbudet och rörligheten på arbetsmarknaden. Starkt progressiva skattesatser leder till höga nominella lönekrav i avtalsförhandlingarna, vilket driver upp kostnadsutvecklingen och försämrar vår internationella konkurrenskraft. Med lägre marginalskattesatser blir utbytet av varje nominell löneökning större, vilket bör ha en dämpande effekt på pris- och lönestegringstakten.

Sänkta marginalskatter bör således medverka till att minska skattesystemets snedvridande effekter. Det bör leda till att ekonomins anpassningsförmåga förbättras och att utbudet av arbete och andra produktiva resurser på sikt ökar. Utskottet anser det särskilt glädjande att resurserna i högre grad kan komma att inriktas på samhällsekonomiskt produktiva insatser i stället för att användas för skatteplanering och andra mer skattemässigt motiverade insatser.

Som framgått av vad utskottet redovisat om det ekonomiska läget befinner sig Sverige i en situation med högt kapacitetsutnyttjande och stor brist på arbetskraft inom vissa branscher och sektorer. Det är därför särskilt värdefullt att ett steg tas redan år 1990 mot lägre marginalskatter på arbetsinkomster. Det kan leda till att arbetskraftssituationen på sikt förbättras.

De förslag till skatteskalor som föreslås i motionerna Sk29 (mp) och Sk32 (vpk) innebär inte lika stora sänkningar av marginalskatterna som föreslås i propositionen. Det innebär att de positiva effekter som utskottet tillskrivit sänkta skattesatser inte kan förväntas bli lika stora med motionärernas förslag. Förslagen om skattereduktion i motionerna Sk24 (c) och Sk32 (vpk) anser utskottet ha vissa kortsiktiga fördelningspolitiska fördelar men de medför samtidigt, med den avtrappning som föreslås, att marginaleffekterna förstärks. Utskottet vill därför föreslå att skatteutskottet tillstyrker propositionens förslag och avstyrker motionerna Sk24 yrkande 3, Sk29 yrkandena 4 och 5 samt Sk32 yrkandena 1 och 2.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka nödvändigheten av att skattereformens intentioner inte urholkas genom att kommunerna höjer sina utdebiteringar. Förutsättningen för att huvuddelen av inkomsttagarna skall få bibehålla en marginalskatt på ca 30 % och högsta marginalskatt runt 50 % är att den kommunala utdebiteringen inte höjs ytterligare. Den genomsnittliga utdebiteringen för riket väntas för år 1990 uppgå till drygt 31 kr. Det kan i detta sammanhang nämnas att det kommunala skatteutjämnningssystemet kommer att ses över. Utskottet återkommer till detta.

Finansutskottet har med det anförda velat peka på flera av de fördelar som ett lägre inkomstskatteuttag är förenat med. Som utskottet återkommer till måste i nuvarande ekonomiska läge varje inkomstbortfall för staten finansieras. Utskottet övergår därmed till att behandla förslagen till finansiering av de sänkta inkomstskatterna.

Beskattning av löneförmåner

Det framgår av propositionen att en av huvudtankarna i skattereformen är att olika typer av arbetsersättning skall beskattas på ett enhetligt sätt. En neutral beskattning av naturaförmåner och andra ersättningar i samband med anställning innebär att det för den anställda leder till samma beskattningsresultat om han får lönen i pengar och köper sig det som förmånen avser eller om han får förmånen direkt från arbetsgivaren. Utifrån detta synsätt föreslås i propositionen ändringar i lagstiftningen vad gäller värderingen av bilförmån, beskattningen av kostnadsersättningar och förmånen att till underpris få förvärva värdepapper.

Finansutskottet anser att det är i överensstämmelse med reformens huvudlinjer att eftersträva en neutral beskattning av arbetsinkomster, dvs. att åstadkomma att alla arbetsinkomster beskattas lika oavsett om de utges i form av kontantlön eller som förmån av annat slag. Det innebär att ersättning som egentligen är lön inte av skattemässiga skäl bör kunna utges som kostnadsersättningar som är skattefria. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund propositionens förslag om *beskattning av kostnadsersättningar*.

I flera motioner tas frågan om bilersättningens storlek upp liksom värdet av utnyttjandet av fri bil. I motion Sk24 (c) föreslås att förmåns-

värdet av fri bil skall sättas högre än som föreslås i propositionen men samtidigt föreslås att avdragsbeloppet för att använda egen bil i tjänsten skall vara högre.

Det ankommer inte på finansutskottet att ta ställning till vilket värde *förmån av fri bil* skall värderas till eller vilken storlek *avdraget för att använda egen bil i tjänsten* bör uppgå till. Utskottet tillstyrker däremot att utgångspunkten för beräkning av avdraget bör vara att bilen används för körning såväl privat som i tjänsten. Vidare talar förenklingsskäl för att kostnaderna för att använda egen bil i tjänsten schabloniseras. I annat fall finns risk att skattemässiga överväganden kommer att spela alltför stor roll vid val av bil och utnyttjande av bil i tjänsten. Finansutskottet tillstyrker därför utifrån dessa utgångspunkter propositionens förslag och avstyrker motionerna Sk23 yrkandena 5 och 7, Sk24 yrkandena 4, 5 och 12 samt Sk29 yrkande 9.

Finansutskottet har inte från sina utgångspunkter något att erinra mot förslagen om *beskattningen av förmånliga förvärv av värdepapper från arbetsgivaren*. Motion Sk23 yrkande 6 avstyrks därför av utskottet.

Beskattning av aktievinster

Sänkningen av skattesatserna på förvärvsinkomster som föreslås i propositionen leder till att skatteuttaget på reavinster på aktier minskar i alla inkomstskikt. I det högsta skiktet blir skatten därigenom 26 % och i det skikt där marginalskatten är 40 % blir reavinstskatten 16 %. Avsikten är att kapitalinkomster, i enlighet med RINK:s förslag, fr.o.m. år 1991 skall beskattas med en enhetlig skattesats på 30 %. För att skatteuttaget på reavinster vid aktieförsäljning år 1990 inte skall avvika alltför mycket från uttaget året därefter föreslås därför en mindre höjning av den skattepliktiga andelen av reavinst på aktier som innehafts i mer än två år.

I motion Sk23 (m) yrkas avslag på detta förslag med motiveringen att hänsyn inte tas till inflationens effekter. Sverige har redan högre beskattning av riskvilligt sparande än omvärlden.

Ett uttalat syfte med den omläggning som planeras för år 1991 är att den skall stimulera sparande. Enligt finansutskottets mening är det angeläget att de förändringar som genomförs under övergångstiden inte motverkar detta syfte. En tillfällig sänkning av aktievinstbeskattningen, som skulle bli följden av sänkta marginalskatter med i övrigt oförändrade regler, skulle kunna stimulera till en ökad avyttring av aktier i syfte att ta hem realiserade vinster vid ett skattemässigt fördelaktigt tillfälle. Ett sådant beteende skulle få negativa effekter på aktiesparandet och på kapitalbildningen. Med propositionens förslag kommer beskattningen att uppgå till mellan 20 och 32 % beroende på inkomst. Det kan sägas vara en stegvis anpassning till vad som kommer att gälla fr.o.m. år 1991. Utskottet tillstyrker därför att en begränsad höjning görs år 1990 av skatteuttaget och avstyrker därmed motion Sk23 yrkandena 8 och 9.

I propositionen föreslås att avdragsrätten för pensionsförsäkringar begränsas till 75 % av det belopp som skulle vara avdragsgillt enligt nuvarande regler. Som motiv anføres att det inför en kraftig skattesänkning blir särskilt lönsamt att göra avdrag för pensionsförsäkringspremie eftersom utfallande belopp som beskattas senare träffas av en lägre skattesats.

I motion Sk14 av Mona Saint Cyr och Margareta Gard (båda m) och Sk23 (m) yrkas avslag på förslaget. I två motioner, Sk29 (mp) och Sk32 (vpk), yrkas på skärpt beskattning av pensionsförsäkringar och pensionsfonder.

Finansutskottet anser det rimligt att åtgärder vidtas för att motverka att skattereformen skall stimulera alltför omfattande skattemässiga om-dispositioner vid själva övergången. Utskottet anser att propositionens förslag innebär en mjukare övergång till det lägre skatteuttaget och tillstyrker därför förslaget samt avstyrker motionerna Sk14 och Sk23 yrkandena 10 och 11. Att 1990 införa den av vpk och mp föreslagna avkastningsskatten bedömer utskottet inte som tekniskt möjligt. Utskottet avstyrker därmed motionerna Sk29 yrkande 11 och Sk32 yrkande 16.

Grundavdrag för inkomst av kapital m.m.

I motion Sk23 (m) yrkande 19 föreslås utan närmare motivering att man från den 1 januari 1990 inte skall medge grundavdrag för inkomst av kapital. Utskottet anser propositionens förslag vad avser kapitalbeskattningen väl avvägt och avstyrker därmed yrkandet.

I samma motion föreslås också att överskott och underskott i inkomstslaget kapital beskattas på ett enhetligt sätt redan 1990 också för de inkomsttagare som har inkomster över den s.k. brytpunkten (yrkande 22). Regeringen bör därför ges i uppdrag att snarast återkomma till riksdagen med förslag till den tekniska utformningen av ett sådant förslag. Motionärerna föreslår också att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om sparstimulerande åtgärder med den inriktning som anförts i motionen samt i motion 1988/89:Fi602 (yrkande 23).

Vad beträffar det förstnämnda yrkandet vill utskottet anföra följande. Med de förslag som redovisas i propositionen kommer det skattemässiga värdet av avdrag att minska med 7 procentenheter nästa år. Samtidigt minskar skatteuttaget i det högsta skattesiktet med 7 procentenheter. I så måtto är alltså förslaget om ändrad beskattning av överskott och underskott i inkomstslaget kapital neutralt. Regeringen har aviserat att den i början av nästa år kommer att lägga fram förslag om skattereformens slutliga utformning. I det sammanhanget kommer man att föreslå att kapitalinkomster skall beskattas med en proportionell statlig skatt på 30 %. Samtidigt kommer förslag att läggas fram som innebär att värdet av underskottsavdrag begränsas till 30 %. Den av motionärerna begärda förändringen kommer därmed att genomfö-

ras. Med hänsyn härtill är det enligt finansutskottets mening inte påkallat att nu begära något särskilt initiativ från regeringens sida i denna fråga.

Motionärerna återkommer också till de förslag till sparstimulerande åtgärder som man fört fram tidigare i år i motion 1988/89:Fi602. På förslag av finansutskottet avslogs dessa förslag av riksdagen så sent som i maj. Finansutskottet finner inte anledning att nu ompröva sin tidigare redovisade uppfattning i frågan (1988/89:FiU31, res. m, fp, c). Utskottet föreslår därför att skatteutskottet avstyrker motion Sk23 yrkandena 22 och 23.

Indirekta skatter

Avsikten är att KIS förslag — om breddning av skattebasen för mervärdeskatt så att i huvudsak all konsumtion av varor och tjänster skall beskattas — skall föreläggas riksdagen i vår. Förslaget kommer att kunna träda i kraft den 1 januari 1991. I propositionen sägs emellertid att vissa av förslagen till basbreddningar bör kunna träda i kraft redan under år 1990. I syfte att finansiera de sänkta inkomstskatterna föreslås därför att energiområdet samt vatten, avloppsrening och sophämtning momsbeläggs samt att serverings- och hotelltjänster beläggs med mervärdeskatt utan reduceringsregler. Vidare föreslås i propositionen en ändring av försäljningsskatten på motorfordon.

I motioner från centerpartiet (Sk24, Sk28 och Sk35), miljöpartiet (Sk29) samt vänsterpartiet kommunisterna (Sk32) yrkas avslag på förslaget till att *momsbelägga energi*. I stället yrkas på bl.a. förändringar av olika punktskatter, som skatt på el, olja, kol och bensin. Motionärerna betonar dessa skatters styreffekter på energikonsumtionen. I partimotion Sk23 från moderata samlingspartiet anförs att beslut om den framtida energibeskattningen bör anstå till nästa år och gälla fr.o.m. 1991.

I två motioner, Sk23 (m) och Sk32 (vpk), yrkas avslag på förslaget att *momsbelägga vatten, avlopp och sophämtning*.

Finansutskottet har inte något att erinra mot att mervärdeskatt införs på energiområdet. Det innebär att konsumtionen av energi jämföras med annan privat konsumtion. Det är en fördel sett från allmän effektivitetssynpunkt eftersom en generellt utformad mervärdeskatt minskar snedvridningseffekterna. Om konsumenterna kan välja mellan olika varor och tjänster, av vilka en del är belagda med full mervärdeskatt, andra med en lägre skatt och andra åter är skattefria, snedvrids konkurrensen med samhällsekonomiska förluster som följd. Undantagen från full skattskyldighet leder till konkurrens- och konsumtionssnedvridningar och dubbelbeskattnings effekter och gynnar egenregiverksamhet. Detta medför försämrade resursallokering. Förslagen bör genomföras i den takt som föreslås i propositionen.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sk23 yrkande 12 i här berörd del, Sk24 yrkandena 6—11, 13 och 18, Sk28 i här berörd del, Sk29 yrkandena 7, 12, 13, 16—18, Sk32 yrkandena 7—9 samt 11—13 och Sk35.

Förslaget om *mervärdeskatt på serverings- och hotelltjänster* avslås i motioner från moderata samlingspartiet (Sk23), centerpartiet (Sk24, Sk25, Sk28 och Sk34), vänsterpartiet kommunisterna (Sk32) och miljöpartiet (Sk29). Som skäl för detta åberopas förslagets konsekvenser för hotell- och restaurangnäringen och därmed på turistnäringen och den svenska bytesbalansen. Utifrån samma utgångspunkter kräver man i två motioner, Sk30 av Lars De Geer (fp) och Sk33 av Marianne Ståhlberg och Anita Modin (s), att regeringen noggrant följer utvecklingen för turistnäringen i utsatta regioner.

Utskottet anser utifrån sin principiella uppfattning att även dessa tjänster bör beläggas med oreducerad mervärdeskatt. Det kan enligt utskottet förutsättas att regeringen noggrant följer utvecklingen för turistnäringen i de utsatta regionerna. Utskottet anser således att dessa motioner inte behöver föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Samtliga här berörda motioner bör därför avstyrkas.

I motion Sk23 (m) anføres att eftersom osäkerheten är stor om den framtida indirekta beskattningen inom EG är det felaktigt att nu höja uttaget av mervärdeskatt. Det får till följd att vi fjärrar oss än mer från vad som gäller i de olika EG-länderna.

Finansutskottet anser att propositionens förslag innebär ett närmande till vad som gäller inom EG. Det är sannolikt att om ett avtal om samarbete träffas mellan Sverige och EG kan en basbreddning bli aktuell i syfte att möjliggöra ett deltagande i den inre marknaden. Det innebär att vissa reduceringsregler kan komma att avvecklas. Finansutskottet anser därmed att motion Sk23 yrkande 12 i berörd del bör avstyrkas av skatteutskottet.

Vad finansutskottet nu anfört innebär att utskottet tillstyrker principen om breddning av basen för mervärdeskatt.

Förslaget om *utvidgad försäljningsskatt på motorfordon m.m.* föranleder inte någon erinran från finansutskottets sida. Motionsyrkandena Sk23 yrkande 12 i här berörd del och Sk27 bör därför avstyrkas.

Företagsbeskattning, allmänt

Förslaget till ny företagsbeskattning lades fram av URF. Förslaget har mottagits positivt av remissinstanserna. Finansministern ställer sig i propositionen bakom de principer som URF:s betänkande bygger på. De innebär en kraftig sänkning av bolagsskattesatsen kopplad till en betydande begränsning av reserveringsmöjligheterna. Det sägs också att en förutsättning för en sådan sänkning är att investeringsfonderna slopas liksom de generösa reglerna för nedskrivning av lager.

I motion Sk13 av Bo Lundgren m.fl. (m) anføres att förslagen i propositionen får retroaktiv verkan och kraftigt förändrar förutsättningarna för företagets verksamhet. Motionärerna föreslår därför att vissa delar av förslaget skall skjutas upp ett år till att gälla från taxeringen 1991 medan andra delar avslås och föreslås bli upptagna i samband med övriga förändringar av företagsbeskattningen 1991. I motion Sk24 (c) föreslås vissa uppmjukningar i övergångsbestämmelserna för avskaffandet av investeringsfonderna.

Finansutskottet ansluter sig till de föreslagna principerna för företagsbeskattningen innebärande lägre skattesats och mer begränsade reserveringsmöjligheter. Ett sådant system har flera fördelar. Det minskar bl.a inlåsningskapital i företag som inte längre är lika vinstrika som tidigare, samtidigt som det ger mer likvärdiga skattemässiga villkor för olika typer av investeringar och finansieringsformer. Utskottets slutsats är att detta kommer att leda till en bättre fungerande marknad för kapital och investeringar.

Övergången till en lägre skattesats skapar emellertid vissa problem. Företagen kommer sannolikt att med hjälp av olika typer av bokslutsdispositioner och andra åtgärder försöka skjuta upp beskattningen till den tidpunkt då den nya lägre skattesatsen gäller. Företagen har mycket stora obeskattade reserver i form av lagerreserver och investeringsfonder. Det är därför önskvärt att få till stånd en mjukare övergång. Propositionens förslag att redan nu ta ett första steg förefaller därför vara välmotiverat. Fördelarna härav uppväger de olägenheter som ett ingrepp under löpande år kan innebära. Utskottet anser därför att motionerna Sk13 och Sk24 yrkande 19 bör avstyrkas av skatteutskottet.

Konsekvenser för stat och kommun

I propositionen sägs att skattereformen bör ge ett balanserat utfall inte bara för den offentliga sektorn utan också i förhållandet mellan stat och kommun. Därvid bör beaktas förändringarna både av den direkta skatten och den indirekta skatten. I propositionen sägs därför att åtgärder bör vidtas för att bibehålla balansen. Det kan ske genom reducering av kommunernas skatteunderlag eller genom annan förändring. Enligt propositionen beräknas effekterna av höjningarna år 1990 av de indirekta skatterna bli förhållandevis små. Förändringarna av inkomstskatten för år 1990 påverkar utbetalningarna till kommunerna först år 1992. Det bedöms därför lämpligt att lägga förslag till åtgärder i detta avseende i samband med förslag till inkomstskatt m.m. för år 1991, när det går att bättre beräkna effekterna för kommunerna av både 1990 och 1991 års ändringar.

I motion Sk29 (mp) begärs att kommunerna ges full beskattningsrätt av företagen. Som motiv anges att kommunerna har stora kostnader för företagen i kommunen.

Finansutskottet vill med anledning härav anföra följande.

Under år 1990 påverkas kommunerna främst av breddningen av mervärdeskatten. Dessutom påverkas utgifterna för KBT genom de förslag som påverkar hyrorna. Om nu aviserade förslag om breddning av mervärdeskatten för år 1991 genomförs kommer effekterna för kommunerna att bli större. KIS har i sitt betänkande lagt fram förslag som innebär att man skulle kunna komma till rätta med de brister i konkurrensneutralitet som finns när det gäller kommunal upphandling och egenregiverksamhet för egna behov. Det innebär att kommu-

nerna skall medges generellt avdrag för ingående mervärdeskatt. Det skulle tillföra kommunerna betydande inkomster. Även andra förslag som aviserats kommer att påverka den kommunala ekonomin.

Det finns således som anförts i propositionen goda skäl för att avvakta de förändringar som kan komma att genomföras för år 1991 innan beslut fattas om vilka åtgärder som bör vidtas för att återupprätta balansen mellan staten och kommunerna. Det förefaller mot denna bakgrund inte tillrådligt att genomföra de förändringar i den kommunala företagsbeskattningen som föreslås i motion Sk29 (mp) yrkande 25. Utskottet vill därför avstyrka denna motion.

I motion Sk24 begärs att *en utredning tillsätts om den kommunala skatteutjämningen*. Som utskottet nämnt kommer en sådan utredning att tillsättas. Motionärernas önskemål om en utredning är således helt tillgodosett. Det finns därför inte någon anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionen. Yrkande 21 i motion Sk24 avstyrks därför av utskottet.

Förslagens statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter

Den i propositionen föreslagna sänkningen av inkomstskatten år 1990 beräknas ge ett budgetbortfall på 23,4 miljarder kronor utöver det skattebortfall som skulle uppkomma vid indexering av 1989 års skatteskalor. I propositionen understryks att skattebortfallet bör finansieras i sin helhet. Finansieringen av skattesänkningarna år 1990 bör därvid, framhålls det, ha samma inriktning som finansieringen av reformen i stort, dvs. skärpt kapitalbeskattning, basbreddningar i fråga om inkomst av tjänst samt ökat uttag av indirekta skatter.

I enlighet härmed föreslås att bortfallet på 23,4 miljarder kronor skall täckas genom höjda indirekta skatter på sammanlagt 11,9 miljarder kronor, främst i form av ett breddat mervärdeskatteuttag på energi, vatten, avlopp och sophämtning samt hotell- och restaurangtjänster. Därjämte föreslås skärpt beskattning av kapitalinkomster med 8,4 miljarder kronor samt att basen för inkomstbeskattningen breddas, vilket väntas öka den offentliga sektorns inkomster med 3,5 miljarder kronor. Inkomstförstärkningarna uppgår därmed till 23,8 miljarder kronor, vilket ger utrymme för vissa fördelningspolitiska åtgärder på 0,4 miljarder kronor riktade till de sämst ställda pensionärerna och studerande.

De i propositionen anvisade finansieringskällorna omfattar de delar av skatteomläggningen som inte utgör en direkt inflationsanpassning av skatteskalen. Redan tidigare har emellertid regeringen i statsbudgeten för innevarande budgetår reserverat medel för en skatteomläggning under år 1990. I kompletteringspropositionen (prop. 1988/89:150, bil. 1, s. 15) framhålls sålunda att "den statliga inkomstskatten bör sänkas 1990 genom förändringar av skatteskalen med ungefär samma inriktning och utformning som för innevarande år". Medel för en sådan skatteomläggning har satts av under den särskilda budgetposten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*.

I de med anledning av proposition 1989/90:50 väckta partimotionerna biträds propositionens förslag till ny skatteskala för år 1990 av moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet. Centerpartiet föreslår i detta sammanhang också att en särskild skattereduktion på 500 kr. införs för inkomster upp till 140 000 kr. Även vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna föreslår att inkomstskatten sänks under år 1990 i ungefär samma omfattning som övriga partier föreslår. Deras förslag till skattesänkningar har dock en delvis annan inriktning. Miljöpartiet de gröna föreslår dessutom att arbetsgivaravgifterna sänks i bl.a. Norrland och på Gotland samt att medel avsätts för särskilda satsningar inom trafik- och energiområdet.

Vad beträffar finansieringen av skatteomläggningen biträds regeringens förslag av folkpartiet.

Centerpartiet anser i likhet med vad som sägs i propositionen att skattereformens första steg bör totalfinansieras. Partiets förslag överensstämmer med regeringens vad beträffar den utökade kapitalbeskattningen samt med vissa jämkningar också med propositionens förslag om breddad bas för inkomstskatter. Däremot avvisar centerpartiet förslagen om mervärdeskatt på energi, liksom skärpningen på hotell- och restaurangtjänster. I stället föreslår man skärpt eller ny skatt på el, koldioxidutsläpp, uran och spillvärme. Den av centerpartiet föreslagna skattereduktionen på 500 kr. är enligt vad som sägs i motion Sk24 redan finansierad genom den energiskattehöjning som ingick i en uppgörelse med regeringen våren 1989 och som för 1990 beräknas motsvara 3 miljarder kronor.

Moderata samlingspartiet utgår från att inkomstskattesänkningen år 1990 uppgår till 19,3 miljarder kronor och att den behöver finansieras. Resterande del är en inflationskompensation som, enligt vad som sägs i motionen, självfallet inte skall finansieras. Moderata samlingspartiet förordar att marginalskattesänkningarna pareras genom en kombination av

- s.k. dynamiska effekter som man räknar med skall tillföra den offentliga sektorn ökade inkomster på 5,8 miljarder kronor under 1990,
- minskade offentliga utgifter på 7,8 miljarder kronor under år 1990 och
- strukturförändringar i skattesystemet som väntas öka det offentligas inkomster med 5,7 miljarder kronor.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisar helt förslagen om breddad mervärdeskatt. I stället föreslår man att vissa punktskatter höjs med sammanlagt 12 miljarder kronor år 1990. Utöver propositionens förslag om breddad bas för inkomst- och kapitalbeskattningen föreslår vänsterpartiet kommunisterna bl.a. att fastighetsbeskattningen skall omfatta även industrifastigheter samt att man redan år 1990 skall ta ut en avkastningsskatt på pensionsfonder.

Även miljöpartiet de gröna föreslår att en avkastningsskatt skall tas ut på pensionsfonder redan år 1990. Man vill också ändra avdragen för resor till och från arbetet. I övrigt godtar man i allt väsentligt regeringens förslag till kapitalbeskattning och beskattning av löneförmåner.

Miljöpartiet de gröna godtar likaså att mervärdeskatt tas ut på vatten, avloppsrening och sophantering men avvisar övriga förslag till momsbreddning. I stället föreslår man att en rad andra punktskatter på främst energiområdet höjs. Miljöpartiet de gröna räknar med att deras förslag till inkomstförstärkningar under 1990 skall uppgå till 40 miljarder kronor, varav två tredjedelar hänförs sig till skärpt indirekt beskattning.

Finansutskottet får med anledning härav anföra följande. Utskottet har i det föregående redovisat sin syn på det ekonomiska läget och på utvecklingen i Sverige. Av vad utskottet där anfört framgår att finanspolitiken måste utformas med största stramhet under kommande år. Ett grundläggande krav är därför att 1990 års skattesänkningar finansieras i sin helhet. En sådan lösning förordas bl.a. i propositionen och av folkpartiet i motion Sk16.

Moderata samlingspartiet har i sitt finansieringsalternativ finansierat 1990 års marginalsattesänkning med 19,3 miljarder kronor. Resterande del utgör endast en inflationskompensation. Därtill kommer att man som enda parti tillgodoser sig dynamiska effekter på sammanlagt 5,8 miljarder kronor. Vidare föreslår man att skattesänkningarna till en del skall finansieras med utgiftsnedskärningar på 7,8 miljarder kronor. Dessa nedskärningar ger emellertid enligt utskottets mening ingen eller endast begränsad effekt under kalenderåret 1990. Sammantaget innebär detta att det moderata förslaget leder till att statsfinanserna försvagas med närmare 10 miljarder kronor. En efterfrågestimulans av denna omfattning är oacceptabel i rådande situation.

Finansutskottet föreslår därför att skatteutskottet avstyrker motion Sk23 (m) i här berörd del.

Centerpartiets förslag innefattar en skattereduktion på 500 kr. för låg- och medelinkomsttagare. I motion Sk24 (c) framhålls att detta förslag är finansierat genom den uppgörelse som centerpartiet under våren 1989 ingick med regeringen om energibeskattningen och som för 1990 väntas ge ett budgettillskott på 3 miljarder kronor. Som finansutskottet nyss anfört måste 1990 års skatteomläggning finansieras i sin helhet. Denna uppfattning har även centerpartiet givit uttryck för i motion Sk24. Det är i rådande läge enligt utskottets mening inte lämpligt att på det sätt motionen innebär stimulera efterfrågan ytterligare. Utskottet anser därför att skatteutskottet bör avstyrka motionärernas förslag om inriktningen av skattereformens första och andra steg (Sk24 yrkande 2).

De alternativa förslag som förs fram av dels vänsterpartiet kommunisterna i motion Sk32, dels miljöpartiet de gröna i motion Sk29 är enligt vad motionärerna själva framhåller i sin helhet finansierade. Förslagen avviker, inte minst vad gäller utformningen av skatteskalan, från vad som förordas i propositionen och övriga partimotioner.

På grund av den korta tid som stått till buds för detta yttrande har finansutskottet inte hunnit med att göra en fristående bedömning av förslagens budgetpolitiska effekter.

Utskottet har inledningsvis beskrivit sin syn på det ekonomiska läget. Av denna beskrivning framgår att kapacitetsutnyttjandet är mycket högt och bristen på arbetskraft är påtaglig. Den sänkning av inkomstskatten som utskottet förordat i det föregående får i det läget inte leda till en påspädning av efterfrågan, utan den måste finansieras både genom höjningar av andra skatter och genom vissa besparingar. Utskottet anser i likhet med vad som anförts i propositionen och i flera motioner att det skattebortfall som motsvarar kompensation för inflationsskydd av skatteskalen inte behöver finansieras. I annat fall skulle skatteuttaget höjas i reala termer. Principen om totalfinansiering accepteras i flera motioner. I motion Sk24 (c) avvisas emellertid delar av propositionens finansieringsalternativ, nämligen mervärdeskatt på energi med motiveringen att det leder till omedelbara effekter på konsumentpriserna. Det sägs i motionen vara en dålig finansieringsväg ur stabiliseringspolitisk synvinkel. I stället förordas höjda punktskatter.

Utskottet vill med anledning härav anförda följande. Propositionens förslag till finansiering av inkomstskattesänkningarna leder till tillfällig höjning av konsumentprisindex de år den genomförs. Den beräknas i propositionen uppgå till ca 2,5 % för år 1990. Enligt SPK:s i dagarna redovisade undersökning uppgår den direkta effekten till 2,9 %. Som konstateras i motion Sk16 (fp) är denna prishöjning en ofrånkomlig effekt av själva skatteomläggningen.

De andra alternativ till finansiering som finns, t.ex. höjda punktskatter, leder också till prisökningar. Även besparingar kan få denna effekt. Det kan t.o.m. hävdas att även om finansiering saknas kommer prisnivån att drivas upp via en förstärkt efterfrågan. Detta leder, som också framhålls i motion Sk16, till att den underliggande inflationstakten drivs upp, vilket är än värre. En finansiering med höjda punktskatter slår dessutom på exportpriserna vilket kan försvåra exporten. Med hänsyn till näringslivets konkurrenskraft är därför enligt utskottets uppfattning mots att föredra framför punktskatter. Utskottet avstyrker därmed motion Sk24 yrkande 1.

Utskottet vill i detta sammanhang instämma i vad finansministern anfört och som också uttalas i motion Sk16 (fp), nämligen att den tillfälliga prisökning som blir en övergångseffekt av skattereformen inte får leda till kompensationskrav från löntagarorganisationerna i avtalsförhandlingarna. Löntagarna har ju redan fått kompensation för denna prishöjning genom de sänkta inkomstskatterna.

Utskottet vill också i detta sammanhang beröra skattereformens effekter på arbetsmarknaden och det höga kapacitetsutnyttjandet. Som utskottet framhållit kan sänkta skattesatser på sikt väntas få positiva effekter på arbetskraftsutbudet. Därigenom kan överhettningen på arbetsmarknaden komma att dämpas. Det bör på sikt bidra till att dämpa löneökningstakten, och därmed kan även inflationen få ett lugnare förlopp.

Skattereformen bör enligt finansutskottets bedömning bidra till en bättre ekonomisk utveckling i Sverige. Den innebär ett väsentligt steg för att främja arbete och sparande. Den löser självfallet inte alla

ekonomisk-politiska problem. Vad finansutskottet anfört om skattereformens ekonomiska effekter med anledning av vad som sägs i propositionen och i motion Sk16 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1989/90:FiU2y

Obligatoriskt sparande

I propositionen föreslås att personer, vars obligatoriska sparande under 1990 väntas understiga 1 000 kr., inte skall behöva erlagga något sparbelopp. Dessutom föreslås att sparbelopp som under inkomståret 1989 understiger 300 kr. skall återbetalas senast i juni 1990.

I fyra partimotioner begär moderata samlingspartiet, folkpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna var för sig att det tillfälliga obligatoriska sparandet avskaffas. Folkpartiets yrkande innefattar dessutom krav på att inbetalade sparbelopp för år 1989 återbetalas.

På förslag av finansutskottet (1988/89:FiU30) har riksdagen beslutat att ett tillfälligt obligatoriskt sparande skall äga rum under perioden september 1989 — december 1990. Syftet härmed var att minska utrymmet för konsumtion och dämpa tendenserna till en ökad inflation. Enligt finansutskottets tidigare redovisade uppfattning borde undantagen från sparkravet vara få för att den avsedda effekten skulle uppnås och för att sparandet skulle vara så fördelningspolitiskt neutralt som möjligt.

De tidigare redovisade skälen för ett obligatoriskt sparande är alltså giltiga, och utskottet anser inte att vunna erfarenheter motiverar någon mer genomgripande förändring av sparandet. Skatteutskottet bör därför enligt finansutskottets mening avstyrka de förslag om en avveckling av sparandet som framförs i motion Sk16 (fp) yrkande 2, Sk23 (m) yrkande 14, Sk29 (mp) yrkande 29 och Sk32 (vpk) yrkande 17.

Såsom framhålls i propositionen kan det dock vara befogat att göra undantag för dem som har ett lågt sparande. Om som i propositionen föreslås gränsen sätts vid ett sparande på 1 000 kr. kan det samlade sparandet under 1990 väntas minska med endast 1,2 miljarder kronor. Därmed är minskningen inte större än att den kan antas ha endast mindre betydelse för den ekonomiska åstramningen i stort. Å andra sidan skulle ett stort antal personer komma att undantas från sparkravet, bl.a. mer än hälften av antalet ålderspensionärer. Till saken hör också att det samlade sparandet blivit större än man tidigare räknat med. Enligt finansutskottets mening talar starka fördelningspolitiska skäl således för att skatteutskottet bör biträda det i propositionen (mom. 16) framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1989:474) om tillfälligt sparande.

Stockholm den 30 november 1989

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp), Sonia Karlsson (s), Jan Björkman (s), Ing-Britt Nygren (m), Maria Hed (s), Ingela Mårtensson (fp) och Gunilla André (c).

Avvikande meningar

1. Det ekonomiska läget

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Sammanfattande slutsats börjar med "Som framgått" och slutar med "av 1990-talet" bort ha följande lydelse:

Som framgått av utskottets redovisning av regeringens skrivelse kommer underskottet i bytesbalansen att fortsätta att växa kraftigt. Med mera realistiska bedömningar av pris- och löneutvecklingen är det sannolikt att bytesbalansunderskottet blir ännu större. Denna utveckling kommer att bli ett allt större problem för den ekonomiska politiken. Den tvingar oss till ett högt ränteläge, vilket motverkar investeringarna. Slutsatsen av utskottets bedömning är att någon ytterligare påspädning av efterfrågan inte kan tillåtas. Omläggningen av skattesystemet får därför inte leda till en allmän köpkraftspåspädning. Reformen måste totalfinansieras. Den del som motsvarar inflationsjusteringen av skatteskalorna skall dock inte finansieras. Den höjning som gjordes av energiskatten i våras skall också utnyttjas för finansiering av skattesänkningarna. I annat fall stiger den totala skattekvoten. Det är också angeläget att reformen finansieras på ett sätt som inte driver på inflationen. Utskottet vill också understryka att reformen måste få en fördelningspolitisk profil som gör att alla samhällsgrupper får del av skattesänkningarna. Det är utskottets bestämda uppfattning att alla folkgrupper måste känna sig delaktiga i en reform av denna omfattning. Låg- och mellaninkomsttagare skall inte tvingas betala höginkomsttagarnas skattesänkningar. I annat fall rubbas den samhälls-ekonomiska balansen genom att krav reses på kompenserande löne- och transfereringsökningar. I förlängningen skulle detta leda till nya skattehöjningar och till att reformen vittrar sönder. Det är därför utskottets uppfattning att skattereformens stabilitet är avhängig det fördelningspolitiska utfallet.

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Sammanfattande slutsats börjar med "Som framgått" och slutar med "av 1990-talet" bort ha följande lydelse:

Vad gäller regeringens bedömning av den ekonomiska utvecklingen på kort sikt kan den enligt utskottets uppfattning på kort sikt godtas. Det förefaller emellertid mer sannolikt att såväl inflationen som den genomsnittliga löneökningen blir större än vad som anges i regeringens bedömning.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att en mängd långsiktiga problem tillsammans med den nuvarande felaktiga inriktningen av den ekonomiska politiken kommer att försvåra en gynnsam ekonomisk utveckling under 1990-talets inledande år.

De problem som särskilt utgör hinder för en god ekonomisk utveckling är bl.a. följande:

- Bytesbalansunderskottet ökar kraftigt. Men det är i och för sig inte det negativa avkastningsnettot som inger bekymmer för framtiden, utan framför allt att utlandsinvesteringarnas avkastning förmodligen inte kommer att nå Sverige. Dessutom innebär en alltför hög grad av utlandsinvesteringar, på bekostnad av strategiskt viktiga nyinvesteringar i alla nyckelbranscher i Sverige, att svåra strukturella nationella problem kommer att förstärkas.
- Bristen på arbetskraft är ett centralt ekonomiskt problem. Avsaknaden av demokratiska rättigheter på arbetsplatserna innebär att lönearbetare slås ut ur arbetslivet i alltför hög grad. Utvecklingen med alltmer ensidiga och monotona arbeten sliter ut människor och tar inte till vara den mänskliga kapaciteten.
- Den offentliga sektorns påtvingade spariver är även en orsak till bristande effektivitet i vård och omsorg. Alltför länge har människor slagits ut från arbetsmarknaden i stället för att rehabiliteras.
- Bristen på en planerad energipolitik bromsar den ekonomiska utvecklingen. Energialternativen ligger fortfarande i träda samtidigt som miljöproblemen utgör en växande fara för en sund ekonomisk utveckling.
- Regeringens inflationsbekämpning genom att angripa de arbetandes löneökningar, främst de i exportindustrin, har misslyckats. En ny *inflationsbekämpningsstrategi* är nödvändig, som riktar sin udd mot vinst, monopol och spekulationsintressena.
- Skatteomläggningens positiva effekter kan ifrågasättas. Förutom den fördelningspolitiskt ogynnsamma utformningen, vilken skapar nya motivationsproblem, är de s.k. dynamiska effekterna mycket tveksamma.

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Den internationella utvecklingen börjar med "En av de faktorer" och slutar med "investeringar hämmas" bort ha följande lydelse:

En av de faktorer som kan bryta den förväntade negativa utvecklingen för natur, miljö och människor under 1990-talets två första år är en miljörelaterad ekonomisk politik som också kan hålla inflationen i schack. Priserna steg i flertalet OECD-länder under första halvåret 1989 i snabbare takt än under det närmast föregående halvåret. Även de ihållande externa obalanserna mellan de stora industriländerna skapar osäkerhet inför framtiden. Det kan inte uteslutas att man i de länder där finanspolitiken är för expansiv och miljöförstörande kan komma att tvingas till en penningpolitisk åtstramning som bl.a. får till följd att näringslivets investeringar och konsumtionen hålls tillbaka.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet År 1991 börjar med "Den mest" och slutar med "år 1990" bort ha följande lydelse:

Den mest iögonfallande förändringen i jämförelse med åren 1989 och 1990 är den beklagliga kraftiga uppgången i den privata konsumtionen. Förklaringen till att den privata konsumtionen ökar med så mycket som 3 % är att hushållens reala disponibla inkomster beräknas stiga med drygt 4 %, vilket i sin tur blir ett resultat av skattereformen. Trots den ur miljösynpunkt orimliga konsumtionsuppgången antas i skrivelsen att inkomstökningen ytterligare höjer sparkvoten. För första gången på flera år antar sparkvoten därigenom ett positivt värde. I skrivelsen betonas dock att bedömningen av sparkvoten är behäftad med mycket stor osäkerhet.

Eftersom den privata konsumtionen ökar väsentligt mer än under de föregående åren bidrar detta såväl till en uppgång i importen som en ökning av de ekologiska obalanserna. Även om exportökningen blir något större än år 1990 minskar överskottet i handelsbalansen. En bidragande orsak till detta är bl.a. en mindre gynnsam exportprisutveckling. Underskottet i bytesbalansen ökar kraftigt. På samma sätt som för åren 1989 och 1990 förklaras detta av ökade räntebetalningar och allt större underskott i transfererings- och tjänstebalansen.

Under år 1991 förutses en ytterligare minskning av investeringstillväxten. I skrivelsen framhålls att detta delvis beror på att verkningarna av den något dämpade internationella konjunkturen förväntas slå igenom. Risk för försämrad konkurrenskraft och sämre lönsamhet för det svenska näringslivet påverkar också prognosbilden. Tillväxten i den totala produktionen väntas bli något högre år 1991 än 1990. Enligt utskottets mening tar inte regeringen de ekologiska störningarnas inverkan på landets ekonomi på allvar. Hade regeringen gjort det hade den föreslagit en politik som leder till minskning i varukonsumtionen.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Sammanfattande slutsats börjar med "Som framgått" och slutar med "av 1990-talet" bort ha följande lydelse:

Som framgått av utskottets redovisning av regeringens skrivelse är det bl.a. de i jämförelse med vår omvärld alltför höga pris- och löneökningarna som är ett av huvudproblemen i den svenska ekonomin. Det snabbt växande underskottet i bytesbalansen är ett problem för den ekonomiska politiken samtidigt som en försämring av kostnadsläget och vår konkurrenskraft oroar. Utskottet finner det anmärkningsvärt att oron över att bytesbalansunderskottet växer inte utlöser åtgärder. Den politik som föreslås med skattereformen som huvudingrediens leder till snabbt ökande konsumtion och import samtidigt som vi inte kan öka vår export nämnvärt på grund av arbetskraftsbrist. Utskottet hade förväntat sig åtgärder som hade bidragit till att minska vår import. Utskottet vill i detta sammanhang peka på den stora importen av fossila bränslen, som kan minskas genom att energisparande åtgärder sätts in inom samhällslivets alla sektorer. Åtgärder för att minska konsumtionen av drivmedel är speciellt viktiga. Utskottet är dessutom mycket oroat av de ständigt ökande ekologiska obalanserna i Sverige. Dessa kommer att bli än större med den skatteomläggning som nu aviseras. De ekologiska obalanserna medför att produktionsförmågan i de biologiska systemen avtar. Därmed hotas vår försörjning med baslivsmedel. Samtidigt kommer skogarnas produktivetsminskningar att påverka skogsindustrin framöver.

Utskottet har svårt att se den föreslagna skattereformen som ett led i ansträngningarna att få ned takten på pris- och löneökningarna i nivå med våra viktigaste handelspartner. Reformen kan inte genomföras utan att svåra obalanser uppkommer i ekonomin, de ekologiska systemen och inom den offentliga sektorn. Enligt utskottets mening medför detta att en stram finanspolitik kombinerad med en framsynt miljöpolitik är en absolut nödvändighet även under de första åren av 1990-talet. Ett huvudmål för den ekonomiska politiken måste vara att på ett socialt ansvarsfullt sätt minska den materiella förbrukningen i Sverige.

4. Skatteförslagets allmänna inriktning

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Skatteförslagets allmänna inriktning börjar med "Finansutskottet ställer" och slutar med "av skatteutskottet" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet delar uppfattningen som framförs i motionerna Sk24 (c) och Sk29 (mp) att skatterna är ett viktigt fördelningspolitiskt instrument. Utskottet kan godta förslaget till utformning av inkomstskatteskala i propositionen men anser att vissa kompletteringar måste göras. Regeringens förslag ger enligt utskottets mening ett alltför litet utbyte i låg- och mellaninkomstgrupperna och bör därför kombineras med en särskild skattereduktion i dessa intervall. Utskottet anser att detta är en bättre lösning än — som föreslås i motion Sk29 (mp)

— att föreslå högre marginalsatser kombinerade med ett utökat grundavdrag. Finansutskottet anser därför att yrkandena 1 och 2 i motion Sk29 bör avslås av riksdagen. När det gäller finansieringen anser utskottet att den bör ske genom ökade punktskatter på energi i stället för med en basbreddning av mervärdeskatten. Det är viktigt att punktskatter används som ett styrmedel i miljöpolitiken och för att begränsa slöseriet av ändligen råvaror. Utskottet delar således uppfattningen som framförs i motionerna från centerpartiet och miljöpartiet i dessa delar. Utskottet kan emellertid inte ställa sig bakom resonemang-
et i motion Sk29 om förslagets dynamiska effekter. Motion Sk29 yrkande 3 avstyrks därför av utskottet.

5. Skatteförslagets allmänna inriktning

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Skatteförslagets allmänna inriktning börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "av skatteutskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt finansutskottets mening kan de positiva effekter som skatteomläggningen sägs ha enligt utredningarna och propositionen ifrågasättas. Förutom den fördelningspolitiskt ogynnsamma utformningen, vilken skapar nya motivationsproblem, är de s.k. dynamiska effekterna mycket tveksamma. Den omfattande övergången från direkt beskattning till konsumtionsbeskattning får inte enbart en engångseffekt på inflationen, utan den ökade och breddade momsen är en regressiv skatt som i sig ökar inflationen. Utskottet tvingas också konstatera att skatteomläggningens dämpande effekt på spekulationsekonomin är obetydlig.

Propositionens förslag till omläggning innebär vidare en ökning av boendekostnaderna. Det kan innebära att det nödvändiga bostadsbyggandet stoppas upp, vilket i sin tur försämrar den sociala och ekonomiska utvecklingen.

Utskottet vill mot denna bakgrund starkt motsätta sig den allmänna inriktning som skatteomläggningen får enligt propositionen. Utskottet anser att skatteomläggningen i stället bör utgå från följande principer. Skatten bör utgå från bärkraft. Detta förutsätter ett progressivt skattesystem med högre skatteuttag på högre inkomster än på låga inkomster. Det innebär att utskottet anser att marginalsatserna bör sänkas endast i låg- och mellaninkomstskikten. Vidare bör en särskild skattereduktion införas.

Finansieringen bör ske genom höjd och breddad skatt på kapital samt högre skatt på vissa lågt beskattade eller obeskattade löneförmåner. Fastighetsskatt på industrifastigheter bör införas. Utskottet vill också förordna ökad beskattning på alkohol och tobak. Miljöskäl och energibesparing talar för en ökad energibeskattning; däremot avisar utskottet energimoms. Den är ett dåligt alternativ såväl fördelningspolitiskt som miljömässigt. Moms på energi drabbar endast hushåll och ej företag.

Utskottet delar således inte den inriktning av skattepolitiken som förordas i motion Sk29 yrkandena 1—3. De bör således avstyrkas av skatteutskottet.

1989/90:FiU2y

6. Skatteförslagets allmänna inriktning

Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Skatteförslagets allmänna inriktning börjar med "Utskottet vill" och slutar med "av skatteutskottet" bort ha följande lydelse:

Den planerade ekonomiska integrationen med den västeuropeiska ekonomiska gemenskapen syftar till att öka arbetskraftens, varors och tjänsters samt kapitalets rörlighet. Det är utskottets mening att den av regeringen planerade anpassningen till EG — en anpassning som innebär att Sverige i flera avseenden måste avsäga sig sin suveränitet över skattelagstiftningen och den ekonomiska politiken — är i många stycken djupt olycklig. Utskottet avvisar härmed regeringens nuvarande kapitulationsplaner på detta område.

Finansutskottet ställer sig med det anförda utifrån sina utgångspunkter inte bakom den allmänna inriktningen av skatteförslaget eller att ett första steg tas på föreslaget sätt redan år 1990. Utskottet delar således den inriktning av skattepolitiken som förordas i motion Sk29 yrkandena 1—3. De bör därför tillstyrkas av skatteutskottet.

7. Fördelningspolitisk analys

Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp) och Gunnilla André (c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Skatteförslagets allmänna inriktning börjar med "Finansutskottet anser" och slutar med "därför avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Som ett fördelningspolitiskt mål för skattereformen har angivits att låg- och mellaninkomsttagare inte skall betala höginkomsttagarnas skattesänkningar. Det finns emellertid undersökningar som kan tolkas som att så trots allt blir fallet. Mot denna bakgrund anser finansutskottet, i likhet med vad som anförs i motion Sk24 (c), att skatteomläggningens fördelningspolitiska effekter bör analyseras. Studierna bör omfatta såväl individer, hushåll som regioner. Det finns i det sammanhanget anledning att särskilt studera de förändringar som föreslås beträffande boendet. Vad utskottet anfört med anledning av motion Sk24 yrkande 22 om en fördelningspolitisk utredning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Inkomstbeskattningen

1989/90:FiU2y

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Inkomstbeskattningen börjar med "De förslag" och slutar med "sänkta inkomstskatterna" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser i likhet med vad som anförs i motioner från centerpartiet, miljöpartiet och vänsterpartiet kommunisterna att inkomstbeskattningen bör ha en annan fördelningspolitisk profil än som föreslås i propositionen. Det är nödvändigt att skattesänkningen blir större i låg- och mellaninkomstskikten. Utformningen av skatteskalan anser utskottet, i likhet med vad som anförs i motion Sk24 (c), bör tillstyrkas. Som utskottet redovisat kan sänkta marginalsatser bidra till att lösa flera av de problem som kännetecknat den svenska ekonomin en längre tid. För att få en bättre fördelningspolitisk profil bör emellertid justeringen av skatteskalan kombineras med en skattereduktion. Den bör utformas på det sätt som föreslås i motion Sk24, dvs. utan några avtrappningsregler. Utskottet avvisar därför de skatteskalor och den skattereduktion/grundavdrag som föreslås i motionerna Sk29 och Sk32. Utskottet förordar således att skatteutskottet tillstyrker motion Sk24 yrkande 3.

9. Inkomstbeskattningen

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Inkomstbeskattningen börjar med "Utskottet vill med" och slutar med "sänkta inkomstskatterna" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser att en sänkning av inkomstskatten bör ske men den bör sänkas på ett fördelningspolitiskt acceptabelt sätt. Förslaget i propositionen tillgodoser inte detta krav. Skattesatserna bör sänkas i låg- och mellaninkomstskikten. I skikten däröver bör det nuvarande marginalskatteuttaget bibehållas. För att skapa en bättre fördelningsprofil bör en särskild skattereduktion införas i enlighet med vad som föreslås i motion Sk32 (vpk). Därigenom skapas väsentliga skattelättnader för låg- och mellaninkomsttagare. Vid 90 000 kr. i inkomst blir enligt motionsförslaget skattelättnaden 4 000 kr. och vid 140 000 kr. blir den 4 600 kr. Utskottet tillstyrker från sin utgångspunkt en sådan uppläggning och tillstyrker motion Sk32 yrkandena 1 och 2. Därmed avstyrker utskottet propositionens förslag och förslagen i motionerna Sk24 yrkande 3 och Sk29 yrkandena 4 och 5.

10. Inkomstbeskattningen

Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Inkomstbeskattningen börjar med "Utskottet vill med" och slutar med "sänkta inkomstskatterna" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Den offentliga sektorn kräver en finansiering som innebär ett högt skatteuttag. Höga

skattesatser medför en rad problem. De kan inbjuda till skattefusk och avancerad skatteplanering samt bidra till att skapa en grå ekonomi. Det kan leda till en snedvridning av konkurrensförhållanden och till ett ineffektivt resursutnyttjande. Starkt progressiva skattesatser leder till höga nominella lönekrav i avtalsförhandlingarna, vilket driver upp kostnadsutvecklingen och försämrar vår internationella konkurrenskraft. Med lägre marginalskattesatser blir utbytet av varje nominell löneökning större, vilket bör kunna ha en dämpande effekt på pris- och lönestegringstakten.

Sänkta marginalskatter kan medverka till att minska skattesystemets snedvridande effekter. Utskottet anser att sänkta marginalskatter måste utformas så att de redan väl beställda inte gynnas ytterligare. De måste kombineras med ökade grundavdrag för att ge en socialt rimligare profil.

Som har framgått av vad utskottet redovisat om det ekonomiska läget befinner sig Sverige i en situation med högt kapacitetsutnyttjande med stor brist på kvalificerad arbetskraft i flera branscher. Detta får dock inte enligt utskottet leda till att vi genom en orättfärdig skattepolitik tvingar deltidsarbetande till heltidsarbete och att vi också tvingar människor att ta ut övertid i form av pengar i stället för kompensationsledighet för att kunna klara sin ekonomi. Det är detta som är meningen med det nya skatteförslaget som socialdemokrater och delar av borgerligheten nu vill genomföra. Man döljer sina avsikter genom att tala om dynamiska effekter och ökat arbetskraftsutbud. Enligt utskottet skulle det föreliggande skatteförslaget få så allvarliga sociala och miljökonsekvenser att det inte bör införas.

De förslag till skatteskalor som föreslås i motionerna Sk29 (mp) och Sk32 (vpk) innebär mindre sänkningar av marginalskatterna än som föreslås i propositionen. Förslagen om skattereduktion i motionerna Sk24 (c) och Sk32 (vpk) anser utskottet ha vissa kortsiktiga fördelningsspolitiska fördelar. Utskottet vill därför föreslå att skatteutskottet avstyrker propositionens förslag och avstyrker motionerna Sk24 yrkande 3 samt Sk32 yrkandena 1 och 2. Utskottet föreslår att skatteutskottet tillstyrker motion Sk29 yrkandena 4 och 5.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka nödvändigheten av att kommunerna är återhållsamma med sina skattehöjningar. Utskottet är samtidigt medvetet om att kommunerna har hamnat i en svår ekonomisk situation eftersom de på senare år har pålagts alltmer utvidgade och kostsamma uppgifter. Någon form av kommunalt skattestopp kan utskottet inte ställa sig bakom. Det kan i detta sammanhang nämnas att det kommunala skatteutjämnningssystemet kommer att ses över. Utskottet återkommer till detta.

Som utskottet återkommer till måste i nuvarande ekonomiska läge varje inkomstbortfall för staten finansieras. Utskottet övergår därmed till att behandla förslagen till finansiering av de sänkta inkomstskatterna.

11. Beskattning av löneförmåner

1989/90:FiU2y

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Beskattning av löneförmåner börjar med "Det ankommer" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser att en rimlig balans måste upprätthållas mellan skatteuttaget för olika typer av ersättning för bilkostnader. Med regeringens förslag till beskattning rubbas den balansen, till nackdel för egen bil i tjänsten. Finansutskottet delar bedömningen i propositionen att nuvarande ersättningsbelopp och avdragsregler för egen bil i många fall innebär en överkompensation. Med ett så lågt avdragsbelopp som 11 kr. per mil, vilket är propositionens förslag, kommer många dock att avstå från att använda den egna bilen och i stället utnyttja dyrare färdssätt. Många arbetsgivare skulle samtidigt tvingas att anskaffa tjänstebilar. Privatbilarna skulle komma att utnyttjas på ett ur samhällsekonomisk synpunkt sämre sätt. Möjligheterna att få avdrag för egen bil i tjänsten är av stor betydelse för många yrkesgrupper, t.ex. distriktssköterskor, hemsamariter, lantbrevbärare m.fl. Utskottets slutsats är därför att åtgärder för att åstadkomma en bättre balans mellan bilförmån och egen bil i tjänsten är påkallade.

Såväl värdet av bilförmån som avdragsbeloppet för användandet av egen bil i tjänsten bör som föreslås i motion Sk24 enligt utskottets mening höjas. Det ankommer på skatteutskottet att utifrån dessa allmänna utgångspunkter ta ställning till vilket värde förmån av bil skall värderas till eller vilken storlek avdraget för att använda egen bil i tjänsten bör uppgå till. Enligt finansutskottet talar starka skäl för att också frågan om avdragen för resor mellan bostad och arbetsplats bör anpassas till dessa förändringar. Denna fråga bör prövas av skatteutskottet i detta sammanhang.

12. Beskattning av löneförmåner

Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Beskattning av löneförmåner börjar med "Det ankommer" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Det ankommer inte på finansutskottet att ta ställning till vilket värde förmån av fri bil skall värderas till eller vilken storlek avdraget för att använda egen bil i tjänsten bör uppgå till. Utskottet vill däremot starkt betona vikten av att vi inte skattevägen gynnar ett slösaktigt beteende. Det är därför av stor vikt att reglerna för värdesättning av förmånen av fri bil sätts så att så många som möjligt finner det vara ointressant att utnyttja denna möjlighet. Utskottet anser att det är ett oskick att reglerna nu är utformade så att de som har fri bil kan åka på sin fritid utan att betala för drivmedlet. Utskottet förutsätter att regeringen inom kort kommer med förslag som kan eliminera denna anomali.

Vidare talar förenklingsskäl för att kostnaderna för att använda egen bil i tjänsten schabloniseras. I annat fall finns risk att skattemässiga

överväganden kommer att spela alltför stor roll vid val av bil och utnyttjande av bil i tjänsten. Finansutskottet tillstyrker därför utifrån dessa utgångspunkter motion Sk29 yrkande 9 och avstyrker propositionens förslag i berörd del samt motionerna Sk23 yrkandena 5 och 7 och Sk24 yrkandena 4, 5 och 12.

13. Skattemässiga villkor för pensionsförsäkringar

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Skattemässiga villkor för pensionsförsäkringar börjar med "Finansutskottet anser" och slutar med "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser det rimligt att åtgärder vidtas för att motverka att skattereformen skall stimulera till alltför omfattande skattemässiga omdispositioner vid själva övergången. Enligt utskottets mening bör därför den av miljöpartiet de gröna och vänsterpartiet kommunisterna föreslagna avkastningsskatten genomföras. Utskottet tillstyrker därmed motionerna Sk29 yrkande 11 och Sk32 yrkande 16 samt avstyrker motionerna Sk23 yrkandena 10 och 11 samt Sk14.

14. Energibeskattnings m.m.

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "och Sk35" bort ha följande lydelse:

Enligt finansutskottets mening är valet av finansieringsform inte acceptabel ur vare sig fördelningspolitisk eller energi- och miljöpolitisk synvinkel.

Det finns flera svårigheter med att kombinera moms med punktskatter. Möjligheterna minskar att styra energianvändningen inom industrin. Det är sannolikt också så som regeringen framhöll i proposition 1983/84:28 att "övergången till mervärdeskatt på energi allvarligast drabbar låginkomsttagare som företrädesvis bor i hyreshus".

De beräkningar som genomfördes inför skatteutredningarna visar också att införande av moms innebär att kostnaderna övervältras från industrin till hushållen.

Enligt finansutskottets mening kan således inte förslaget om införande av energimoms accepteras. Förslaget skulle innebära att möjligheterna att uppfylla fastlagda energi- och miljöpolitiska mål kraftigt försvåras. Utrymmet för miljöavgifter och en offensiv miljöpolitik skulle minska.

Energimoms innebär även att kostnader som i dag bärs av konsumenterna i utlandet vältras över på de svenska konsumenterna. Den drabbar framför allt boendet som också genom ökade andra pålagor

får bära en stor del av skatteomläggningen. Ökade boendekostnader medför behov av ökade bostadssubventioner, vilket ökar transfereringarna i ekonomin.

Förslagen till omläggning av energibeskattningen innebär även att möjligheterna för biobränslen kraftigt försämrats, eftersom någon skatt i dag inte utgår vid användningen av dessa bränslen.

Förslaget om införande av moms på energi måste således avslås och punktskatterna på energi anpassas därefter. Enligt utskottets mening bör det i stället vara så att skatte- och avgiftsuttaget på energi bygger på miljöanpassad punktbekattning kombinerat med miljöavgifter och en koldioxidskatt som gynnar effektiviseringar och inhemsk förnybar miljövänligen energi. Belastningen på olika energislag måste därefter anpassas efter vilka möjliga alternativ som står till buds. Detta innebär att någon ökad skattebelastning på bensen inte bör ske utöver vad ett införande av en generell koldioxidskatt motiverar och att förändringarna i kilometerskatten anpassas till detta.

Med det här angivna förslaget till finansiering av skattereformens första steg år 1990, som överensstämmer med förslagen i motion Sk24, finns det inte något behov av att inordna energiområdet i mervärdeskattesystemet. Utskottet tillstyrker från sin utgångspunkt förslagen i motion Sk24 och avstyrker därmed propositionens förslag.

Förslagen om mervärdeskatt på vatten, avloppsrening och sophämtning innebär ökade boendekostnader. Förslagen bör därför ses i sammanhanget av hur samtliga förslag påverkar boendekostnaderna. Utskottet anser att starka skäl talar för en lägre beskattning av boendet som föreslås i motion Sk24 (c). Under förutsättning av att dessa förslag genomförs kan vidgningen av mervärdeskatten i detta avseende godtas av finansutskottet.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "I motion Sk23" och slutar med "för mervärdeskatt" bort utgå.

15. Energibeskattnings m.m.

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "och Sk35" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser inte att mervärdeskatt skall införas på energiområdet. Detta innebär i praktiken att industrin inte behöver betala mervärdeskatt. Propositionen uttrycker det så här: "Mervärdeskatt på energi innebär att industrin — som är mervärdeskattskyldig — helt och hållet kan lyfta av skatten på energiråvaror, medan t.ex. hushållen — som inte är mervärdeskattskyldiga — får betala skatten fullt ut."

Utskottet anser att den kompensation som regeringen vill ge hushållen för denna omfördelning — vissa kommuner i norra delen av landet skall få lägre skatt på el — är helt otillräcklig.

Utskottet förordar i stället höjningar av punktskatterna på energiområdet i väntan på miljöavgiftsutredningens slutbetänkande sommaren 1990. Dessa punktskatter belastar då både industrin, hushållen, energiproducenter och energikonsumenter.

Punktskatterna skall vara så konstruerade att förnyelsebara energikällor blir lönsamma och hushållning av energi uppmuntras. Dessa mål kan dock endast nås till fullo med korrekt utformade miljöavgifter.

Enligt finansutskottets mening uppfyller förslagen i motion Sk32 dessa krav. De tillstyrks därför av utskottet. Därmed tillgodoses motionerna Sk28 och Sk35 i berörda delar. Det innebär att utskottet avstyrker motionerna Sk24 yrkandena 6—11, 13 och 18 samt Sk29 yrkandena 7, 12 och 16—18.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "I motion Sk23 (m)" och slutar med "för mervärdeskatt" bort utgå.

16. Energibeskattnings m.m.

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "och Sk35" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser att det är orimligt att införa mervärdeskatt på energiområdet. Det skulle innebära att konsumtionen av energi skulle öka inom industrin och att en stor del av energibeskattningen skulle läggas på hushållen eftersom mervärdeskatten inte är avdragsgill för hushållen. Den extra skattebelastningen för hushållen blir enligt utskottets överslagsberäkningar 8 400 milj. kr. per år eller ca 1 000 kr. per svensk och år.

Regeringens förslag om mervärdeskatt på energi är inkonsekvent när det samtidigt kombineras med ett förslag om att priset på elkraft skall sänkas med 2 öre/kWh. Det innebär som utskottet ser det att regeringen nu i praktiken har skrinlagt tankarna på att avveckla kärnkraften. Billigare elkraft innebär att förbrukningen stimuleras när vi i stället borde eftersträva en minskad förbrukning.

Utskottet kan inte acceptera att regeringen på detta sätt går emot riksdagsbeslut och givna löften i kärnkraftsfrågan. Det är utskottets bestämda uppfattning att situationen nu fordrar att de förslag som framförs i motion Sk29 måste genomföras. De i motion Sk29 framlagda förslagen till punktskatt höjningar kan sedan utan svårigheter omvandlas till skatter på energiråvaran. En politik måste nu påbörjas som minskar konsumtionen i stället för en politik med nuvarande inriktning som ökar konsumtionen. Utskottet konstaterar att regeringen vill fortsätta sin politik att gynna de industrier som slösar med energi genom att bibehålla storförbrukarsubventionen på 1,7 % av produktens saluvärde. Eftersom merparten av de industrier som åtnjuter

denna rabatt exporterar huvuddelen av sin produktion måste detta innebära en snedvridning av konkurrenssituationen som måste vara en avvikelse från GATT-överenskommelser och EG-tankarna. Det är utskottets mening att denna industrisubvention måste avvecklas på sätt som anges i motion Sk29.

Det har länge hävdats i Sverige att en målsättning för trafikpolitiken måste vara konkurrensneutralitet mellan de olika trafikslagen. Denna vilja har aldrig manifesterats i verkligheten på annat sätt än att järnvägarna skall kunna betala sina kostnader. De andra trafikslagen har alla på olika sätt subventionerats av samhället i strid med de marknadsekonomiska principer som sägs skola vara de som skall styra på den svenska marknaden. Det är utskottets mening att det nu i anslutning till skattereformen är dags att ändra på dessa anomalier i den svenska ekonomiska politiken och trafikpolitiken. Detta ställnings-tagande från utskottets sida innebär att utskottet avvisar regeringens förslag att inte skattebelägga flygbränslen.

Utskottet avstyrker med det anförda propositionen och motionerna Sk23 yrkande 12 i här berörd del, Sk24 yrkandena 6–11, 13 och 18, Sk28, Sk32 yrkandena 7–9 samt 11–13 och Sk35. Utskottet tillstyrker däremot med det anförda motion Sk29 yrkandena 7, 12, 16, 17 och 18.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "Finansutskottet anser" och slutar med "för mervärdeskatt" bort ha följande lydelse:

I motion Sk23 (m) anføres att eftersom osäkerheten är stor om den framtida indirekta beskattningen inom EG är det felaktigt att nu höja uttaget av mervärdeskatt. Det får till följd att vi fjärmar oss än mer från vad som gäller i de olika EG-länderna.

Finansutskottet anser att propositionens förslag innebär ett närmande till vad som gäller inom EG. Om ett avtal om samarbete träffas mellan Sverige och EG fordras det en momsbasbreddning i syfte att möjliggöra ett deltagande i den inre marknaden. Det innebär att momssatserna kommer att reduceras för att anpassas på det sätt som beskrivs i regeringens proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen. I denna proposition anføres följande. "För att förverkliga den gemensamma marknaden inom EG krävs som tidigare beskrivits en långtgående harmonisering av framför allt den indirekta beskattningen. Om Sveriges gränser mot EG ska öppnas på samma sätt, krävs även för svensk del en anpassning av både skattestruktur och skattenivåer. Det skulle exempelvis innebära behov av sänkningar av mervärdeskatten och flera punktskatter."

Utskottet vill även understryka att sänkta momssatser kommer att påverka den svenska statsbudgeten mycket negativt. Skattebortfallet kommer att bli mycket stort. Det kommer att gå ut över den offentliga sektorn som redan nu har stora ekonomiska problem.

Som utskottet ser det är de föreslagna momsbasbreddningarna en inledning till att momssatserna kommer att börja sänkas inom kort för

att vara en del av den anpassning till EG som regeringen eftersträvar. Också folkpartiets förslag att momssatserna skall börja sänkas visar enligt utskottets mening tydligt vilken inriktning skattereformen har.

Det ligger inte inom finansutskottets kompetensområde att bedöma de sociala konsekvenserna av de föreslagna momsbreddningarna, men utskottet vill ändå framföra sin starka oro över dessa konsekvenser och hur dessa kommer att påverka den svenska ekonomin.

Finansutskottet anser därmed att motion Sk23 yrkande 12 i berörd del bör avstyrkas av skatteutskottet.

Vad finansutskottet nu anfört innebär att utskottet avstyrker den i propositionen angivna grundprincipen om breddning av basen för mervärdeskatt.

17. Mervärdeskatt på serverings- och hotelltjänster

Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp) och Gunilla André (c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Indirekta skatter börjar med "Utskottet anser" och slutar med "därför avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är hotell- och restaurangtjänsterna viktiga för samhällsekonomin, vilket även betonas i motionerna Sk29 (mp) och Sk32 (vpk). En stark turistnäring stärker bytesbalansen mot utlandet. Bytesbalansen uppvisar i dag ett betydande underskott, och tendensen är vikande. Det s.k. turistnettot står därvidlag för en av de största minusposterna.

Turismen är också viktig för regionalpolitiken. Näringen står redan i dag för en betydande del av sysselsättningen i glesbygdsområdena. Näringen har också en stor framtidspotential som komplement och alternativ till mer traditionella näringsgrenar i dessa områden.

Det bör också, som framhålls i motion Sk24 (c), uppmärksammas att de nämnda tjänsterna främjar kultur och gemenskap i samhällslivet. En höjning av momssatsen för dessa tjänster kommer att påverka branschen negativt.

Finansutskottet anser mot denna bakgrund att propositionens förslag i denna del bör avslås.

18. Företagsbeskattning, allmänt

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Företagsbeskattning börjar med "Övergången till" och slutar med "av skatteutskottet" bort ha följande lydelse:

För att få till stånd en smidig övergång till det nya systemet för företagsbeskattning bör vissa justeringar göras i propositionens förslag vad gäller utnyttjande av medel i investeringsfonder. De företag som före den 1 mars 1990 ansöker om att få ta i anspråk medel som avsatts i bokslutet per den 31 december 1984 bör få följa de äldre bestämmelserna. Utskottet tillstyrker således motion Sk24 yrkande 19. Proposi-

19. Konsekvenser för stat och kommun

Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Konsekvenser för stat och kommun börjar med "Det finns" och slutar med "denna motion" bort ha följande lydelse:

Kommunerna har emellertid redan stora kostnader som beror på den miljöpåverkan som industrierna har. Kraven på att komma till rätta med miljöproblemen kommer att öka. Det kommer att bli en kommunal angelägenhet som kräver mycket stora resurser. Ett sätt att få medel till det nödvändiga arbetet är att kommunerna återfår sin beskattningsrätt för företag. Det förefaller mot denna bakgrund vara tillrådligt att genomföra de förändringar i den kommunala företagsbeskattningen som föreslås i motion Sk29 (mp) yrkande 25. Utskottet tillstyrker därför detta motionsyrkande.

20. Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter

Ivar Franzén och Gunilla André (båda c) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Finansutskottet får" och slutar med "motion Sk16" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet får med anledning härav anföra följande. Utskottet har i det föregående redovisat sin syn på det ekonomiska läget och på utvecklingen i Sverige. Av vad utskottet där anfört framgår att finanspolitiken måste utformas med största stramhet under kommande år. Ett grundläggande krav är därför såsom framhålls i motion Sk24 (c) att 1990 års skattesänkningar finansieras i sin helhet.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Centerpartiets förslag" och slutar med "(Sk24 yrkande 2)" bort utgå.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Utskottet vill med" och slutar med "Sk24 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. En viktig principiell utgångspunkt för finansieringen av skattesänkningarna är att den skall ske på ett sätt som innebär att det samlade skatteuttaget från höginkomsttagarna, till följd av marginalskattesänkningarna, inte minskar. Reformens fördelningspolitiska helhet skall således beakta att inkomst- och förmögenhetsskillnaderna ej skall öka till följd av reformen. Utskottet delar således uppfattningen som framförs i motion Sk24 (c).

Finansieringen skall innebära skärpt beskattning av kapitalinkomster, breddad bas för inkomster under inkomstslaget tjänst samt av höjd indirekt beskattning. Återhållsamhet skall iakttas vid finansiering via beskattning av nödvändighetskonsumtion såsom boende, livsmedel och kultur. Särskild återhållsamhet bör iakttas vid finansiering via regressivt verkande mervärdesskatt. På miljö- och energiområdet skall ej mervärdesskatt införas utan beskattning ske genom punktskatter.

Enligt utskottets mening kan därför inte förslaget om införande av energimoms accepteras. Förslaget skulle innebära att möjligheterna att uppfylla fastlagda energi- och miljöpolitiska mål kraftigt försåras. Utrymmet för miljöavgifter och en offensiv miljöpolitik skulle minska.

Utskottet anser i likhet med vad som framförs i motion Sk24 (c) att energimoms innebär att även kostnader som i dag bärs av konsumenterna i utlandet vältras över på de svenska konsumenterna. Den drabbar framför allt boendet som också genom ökade andra pålagor får bära en stor del av skatteomläggningen. Ökade boendekostnader medför behov av ökade bostadssubventioner, vilket ökar transfereringarna i ekonomin.

Skattereformens första steg år 1990 ger i inledningsskedet en påspädning av hushållens köpkraft. Skattesänkningen ger en omedelbar likviditetspåverkande effekt medan finansieringen verkar i motsatt riktning först med en viss tidsfördröjning. Detta beror på att man enligt propositionen kommer att genomföra en del av finansieringen med början först den 1 mars 1990.

Denna påspädningseffekt bör enligt utskottet av konjunkturpolitiska skäl hållas tillbaka. Finansutskottet vill därför i likhet med vad som föreslås i motion Sk24 (c) förorda att den absoluta merparten av finansieringen förläggs till den 1 januari.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Sk24 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Skattereformen bör" och slutar med "till känna" bort utgå.

21. Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Finansutskottet får" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet tillstyrker från sina utgångspunkter en justering av inkomstskatteskalen och införandet av en skattereduktion i enlighet med de förslag som framförs i motion Sk32 (vpk). Sänkningen av inkomstskatten och skattereduktionen/låglönerabatten beräknas leda till ett budgetbortfall på 26,0 miljarder kronor. Utskottet tillstyrker att detta finansieras som föreslås i motion Sk32 genom skärpt kapitalbeskattning (12,7 miljarder), basbreddning av inkomst av tjänst (3,5

miljarder) samt punktskatter (12,3 miljarder). Dessa förslag ger en sammanlagd budgetförstärkning på 28,5 miljarder kronor. En del av inkomstförstärkningen bör kunna användas till miljöåtgärder nästa år.

Utskottet anser att den finansiering utskottet förordat inte är lika inflationsdrivande som propositionens förslag till utvidgad mervärdeskatt. Detta innebär att hushållens inkomster inte kommer att urholkas lika snabbt. Utskottet anser det särskilt angeläget att undvika höjda boendekostnader. Över huvud taget bör inte skattehöjningar genomföras på varor och tjänster av nödvändighetskaraktär. Skatterna bör differentieras vilket medger en styrning av konsumtionen.

22. Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Finansutskottet föreslår" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Den efterfrågestimulans som förslaget i motion Sk23 (m) innebär kommer att medföra en markant försämring av vår miljö och vara i strid med utskottets uttalade mening att vi nu måste sträva efter att på ett socialt ansvarsfullt sätt minska den materiella förbrukningen. Finansutskottet föreslår därför att skatteutskottet avstyrker motion Sk23 (m) i här berörd del.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "De alternativa" och slutar med "budgetpolitiska effekter" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill kraftigt understryka att hänsyn måste tas till den rådande ekologiska situationen och hur den nu försämrats. Det är utskottets mening att vi i den ekonomiska politiken måste ta hänsyn till den fysiska verkligheten, människors psykiska tillstånd och sociala situationer.

De i motion Sk29 (mp) framlagda förslagen att minska bytesbalansunderskottet bör därför genomföras. Utskottet vill särskilt betona vikten av att överkonsumtionen av fossila bränslen inom bl.a. transportsektorn angrips. Utskottet tillstyrker härmed motion Sk29 och avstyrker propositionen samt motionerna Sk32, Sk24, Sk23 och Sk16 i berörda delar.

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter börjar med "Utskottet vill med" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Propositionens förslag till finansiering av inkomstskattesänkningarna leder till tillfällig höjning av konsumentprisindex de år den genomförs. Den beräknas i propositionen uppgå till ca 2,5 % för år 1990. Enligt SPK:s i dagarna

redovisade undersökning uppgår den direkta effekten till 2,9 %. Som konstateras i motion Sk16 (fp) är denna prishöjning en ofrånkomlig effekt av själva skatteomläggningen. Det alternativ till finansiering som redovisas i motion Sk29 (mp) innebär att två tredjedelar skall finansieras genom miljörelaterade skatter framför allt inom energiområdet. Syftet är att minska den materiella konsumtionen och minska miljöförstöringen. Även denna finansiering leder till prisökningar. Men utskottet vill understryka att fördelen med detta alternativ är att miljöförstörelsen minskar. Genom en sänkt materiell konsumtion leder denna finansiering till minskad förbrukning av fossila bränslen och därmed till en förbättring av såväl handels- som bytesbalansen.

Även besparingar kan bidra till prishöjningar. Det kan t.o.m. hävdas att även om finansiering saknas så kommer prishöjning att drivas upp via en förstärkt efterfrågan. Detta leder, som också framhålls i motion Sk16, till att den underliggande inflationstakten drivs upp, vilket är än värre tillsammans med en accelererande miljöförstöring. Utskottet avstyrker mot här angiven bakgrund motion Sk24 yrkande 1.

Utskottet vill i detta sammanhang betona att den tillfälliga prisökning som blir en övergångskonsekvens av skattereformen måste leda till måttfullhet från löntagarorganisationerna i avtalsförhandlingarna så att inte den materiella konsumtionen ökas än mer, vilket ofrånkomligen får till följd att miljöförstöringen sker i allt snabbare takt.

Utskottet vill också i detta sammanhang beröra skattereformens inverkan på arbetsmarknaden och det höga kapacitetsutnyttjandet. Som utskottet framhållit är verkningarna av sänkta inkomstskattesatser på arbetskraftsutbudet inte lätta att förutse. Det finns dock en allvarlig risk för att många som nu arbetar deltid av ekonomiska skäl tvingas till heltidsarbete. Det påverkar deras sociala situation negativt. Mer arbete och intensivare arbete leder till fler utslagna på grund av utslitning i monotona arbeten. Om fler människor tvingas till merarbete kan i och för sig överhettningen på arbetsmarknaden komma att dämpas. Men de tänkta "vinsterna" med ökat arbetskraftsutbud måste enligt utskottet ställas mot de totala förluster i välbefinnande som medborgarna gör med den av regeringen föreslagna politiken. Den ökade förslitningen och merarbetet, som blir följden om regeringens förslag genomförs, leder till en ökad belastning på den offentliga sektorn. Detta skulle ske i en tid då man samtidigt planerar att minska den offentliga sektorns resurser och möjligheter att fungera bra. Sänkta momssatser, som är priset för den enligt regeringen nödvändiga ovillkorliga EG-anpassningen, skulle undergräva finansieringen av den offentliga sektorn. Utskottet vill bestämt avvisa en politik med denna inriktning.

Den föreslagna skattereformen kommer enligt finansutskottets bedömning att bidra till en sämre ekonomisk utveckling i Sverige. Den innebär ett väsentligt steg för att tvinga människor till mera arbete och ökad förslitning samt en accelererande miljöförstöring. Den löser självfallet inte de ekonomiska, politiska, sociala och miljöproblem som vi har i Sverige. I stället förvärras dessa problem. Vad finansutskottet anfört om den i propositionen föreslagna skattereformens negativa

ekonomiska, sociala och miljöpolitiska effekter med anledning av vad som sägs motion Sk29 (mp) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1989/90:FiU2y

23. Obligatoriskt sparande

Lars De Geer och Ingela Mårtensson (båda fp) anser att den del av finansutskottets yttrande i avsnittet Obligatoriskt sparande som börjar med "På förslag" och slutar med "tillfälligt sparande" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet avstyrkte i våras motionskrav från socialdemokraterna och centern om införande av ett tvångssparande. Förslaget ansågs vara ett inslag i en stabiliseringspolitisk åtstramning som utskottet motsatte sig. Utskottet förordade i stället en annan ekonomisk politik med bl.a. en väsentlig sänkning av marginalskatterna redan år 1990 samt en begränsning av de offentliga utgifterna.

Utskottet anförde då också att ett tvångssparande inte är särskilt verkningsfullt i stabiliseringspolitiskt hänseende, annat än för hushåll som har dålig kreditvärdighet eller som saknar sparmedel. Den fördelningspolitiska effekten av ett tvångssparande blir därmed omvänd. Utskottet tolkar förslaget i propositionen om slopat sparkrav för inkomster under ca 100 000 kr. som ett erkännande av detta förhållande.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det obligatoriska sparandet bör upphöra från den 1 januari 1990 och att inbetalade medel för 1989 bör återbetalas. Utskottet ställer sig därmed bakom yrkandena i motionerna Sk16 yrkande 2, Sk23 yrkande 14, Sk29 yrkande 29 och Sk32 yrkande 17 om att avskaffa det tillfälliga sparandet.

24. Obligatoriskt sparande

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser att den del av finansutskottets yttrande i avsnittet Obligatoriskt sparande som börjar med "På förslag" och slutar med "tillfälligt sparande" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser att det obligatoriska sparandet är förknippat med många problem. Det är sannolikt inte särskilt verkningsfullt i stabiliseringspolitiskt hänseende. En stor del av hushållen kan möta sparkravet med minskat frivilligt sparande och ökad skuldsättning. Det är sannolikt endast människor som har dålig kreditvärdighet eller som är utan sparmedel som berörs. Den fördelningspolitiska effekten med tvångssparande blir därmed omvänd. Förslaget i propositionen om slopat sparkrav för inkomster under 100 000 kr. tolkar utskottet som ett halvhjärtat erkännande av detta förhållande. Utskottet anser mot denna bakgrund att det obligatoriska sparandet bör upphöra från den 1 januari 1990, och inbetalade belopp för 1989 bör återbetalas. Utskottet ställer sig därmed bakom yrkandena i motionerna Sk16 yrkande 2,

Särskilda yttranden

1. Skatteförslaget

Lars Tobisson, Rune Rydén och Ing-Britt Nygren (alla m) anför:

Under den allmänna motionstiden i januari i år föreslog moderata samlingspartiet som ett första steg i en genomgripande skattereform att marginalskatterna i de inkomstlägen där heltidsarbetande befinner sig skulle sänkas med 7 procentenheter. Sänkningen var fullt finansierad med bl.a. besparingar på statsbudgetens inkomstsida. Dessa motionsförslag avlogs dock av riksdagsmajoriteten. Resultatet blev detsamma, när förslagen upprepades i maj i anslutning till kompletteringspropositionen.

Den 2 oktober presenterade de moderata och folkpartistiska ledamöterna i riksdagens skatteutskott ett gemensamt förslag till s.k. utskottsinitiativ angående ett första steg i en skattereform år 1990. Utöver marginalskattesänkningar förordades som en viktig del av finansieringen utgiftsbesparingar, vilket skulle medföra en viss sänkning av det samlade skattetrycket. Tanken på ett sådant utskottsinitiativ avvisades dock av utskottsmajoriteten med de socialdemokratiska ledamöterna i spetsen.

Mot denna bakgrund var det överraskande att statsministern påföljande dag i regeringsförklaringen aviserade att en betydande del av den till år 1991 planerade skatteomläggningen skulle tidigareläggas till år 1990. Proposition i frågan kom dock att dröja till den 13 november. Där förordades samma marginalskattesänkningar som vi hade föreslagit redan i januari. Finansieringen bestod däremot nästan uteslutande av höjningar av andra skatter, vilket innebar att Sveriges rekordhårda skattetryck skulle bibehållas.

Finansutskottets behandling av ärendet kunde inte påbörjas förrän motionstiden utlöp den 28 november kl. 17.00. Tid för ställningstagande till det omfattande materialet var avdelad den 29 november mellan kl. 08.00 och 09.00 (då sammanträdet måste brytas på grund av arbetsplenum). Utskottets yttrande till skatteutskottet slutjusterades sedan den 30 november. Textförslaget hade blivit tillgängligt för oss först efter 01.00 under natten, men trots detta var sammanträdet tidigarelagt till kl. 09.30. Skälet uppgavs vara att skatteutskottet hade påbörjat det ställningstagande för vilket finansutskottets yttrande skulle utgöra underlag redan kl. 08.00 samma morgon.

Den sena tidpunkten för propositionens framläggande och den brådstörtade handläggningen därefter utgör naturligtvis ett stort problem för de medborgare och företag vilkas ekonomiska förhållanden starkt påverkas av de långtgående förslagen till ändrade skatteregler. Men

dessutom har de ledamöter av finansutskottet som stått utanför den vid sidan av riksdagen framförhandlade majoriteten haft stora svårigheter att hinna ta del av och bilda sig en välgrundad uppfattning om alla framlagda förslag.

Mot denna bakgrund har vi avstått från att utforma en alternativ betänkandetext. Vi anser oss kunna göra detta så mycket mera som det har meddelats vid sammanträde med utskottet att skatteutskottet var mån om snabb leverans endast av majoritetsskrivningen — de avvikan- de meningarna var det inte så noga med utan de kunde dröja några dagar.

Vi nöjer oss därför med att nu tillstyrka motionerna 1989/90:Sk23 av Carl Bildt m.fl. (m), 1989/90:Sk13 av Bo Lundgren m.fl. (m) och 1989/90:Sk14 av Mona Saint Cyr och Margareta Gard (m) samt avstyr- ka propositionen och övriga motionsyrkanden i den mån de strider däremot.

2. Företagsbeskattning

Lars-Ove Hagberg (vpk) anför:

Jag anser i likhet med vad som anförs i motion Sk32 att företagssek- torn borde kunna svara för en stor del av finansieringen av skatteom- läggningen. Framför allt borde skatteuttaget öka från de stora börsbola- gen. Det finns enligt min mening utrymme för att successivt höja företagsbeskattningen. Det är positivt att företagens reserveringsmöjlig- heter begränsas. Vi avser inom vänsterpartiet kommunisterna återkom- ma under allmänna motionstiden med förslag i denna riktning.

3. Konsekvenser för stat och kommun

Lars-Ove Hagberg (vpk) anför:

Enligt vänsterpartiet kommunisternas mening råder det redan en bety- dande obalans mellan stat och kommun. Staten har genom reducering- ar av skatteunderlag, t.ex. slopandet av kommunernas beskattningsrätt av företag, samt urholkade statsbidrag, berövat kommunsektorn mil- jardbelopp. Storstädernas ekonomiska kris är ett exempel på detta faktum. Balansen behöver återställas genom förbättrat kommunalt skatteunderlag, skatteutjämning eller ökade statsbidrag.

Vi avser att återkomma med yrkanden om detta under den allmän- na motionstiden.

Innehållsförteckning

1989/90:FiU2y

Propositionen	1
Motionerna	2
Utskottet	2
Avgränsning av yttrandet	2
Den internationella utvecklingen	3
Utvecklingen i Sverige	3
År 1990	4
År 1991	5
Sammanfattande slutsats	5
Skatteförslagets allmänna inriktning	6
Inkomstbeskattningen	8
Beskattning av löneförmåner	9
Beskattning av kostnadsersättningar	9
Förmån av bil	10
Avdrag för kostnad för egen bil i tjänsten	10
Beskattning av förmånliga förvärv av värdepapper från arbetsgivaren	10
Beskattning av aktievinster	10
Skattemässiga villkor för pensionsförsäkringar	11
Grundavdrag för inkomst av kapital m.m.	11
Indirekta skatter	12
Momsbeläggning av energi	12
Momsbeläggning av vatten, avlopp och sophämt- ning	12
Mervärdeskatt på serverings- och hotelltjänster	13
Utvidgad försäljningsskatt på motorfordon m.m. ...	13
Företagsbeskattning, allmänt	13
Konsekvenser för stat och kommun	14
Utredning om den kommunala skatteutjämningen .	15
Förslagets statsfinansiella och samhällsekonomiska ef- fekter	15
Obligatoriskt sparande	19
Avvikande meningar	
1. Det ekonomiska läget (c)	20
2. Det ekonomiska läget (vpk)	21
3. Det ekonomiska läget (mp)	22
4. Skatteförslagets allmänna inriktning (c)	23
5. Skatteförslagets allmänna inriktning (vpk)	24
6. Skatteförslagets allmänna inriktning (mp)	25
7. Fördelningspolitisk analys (c, vpk, mp)	25
8. Inkomstbeskattningen (c)	26
9. Inkomstbeskattningen (vpk)	26
10. Inkomstbeskattningen (mp)	26
11. Beskattning av löneförmåner (c)	28
12. Beskattning av löneförmåner (mp)	28
13. Skattemässiga villkor för pensionsförsäkringar (vpk, mp)	29
14. Energibeskattnig m.m. (c)	29

15. Energibeskattning m.m. (vpk)	30	1989/90:FiU2y
16. Energibeskattning m.m. (mp)	31	
17. Mervärdeskatt på serverings- och hotelltjänster (c, vpk, mp)	33	
18. Företagsbeskattning, allmänt (c)	33	
19. Konsekvenser för stat och kommun (mp)	34	
20. Förslagens statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter (c)	34	
21. Förslagens statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter (vpk)	35	
22. Förslagens statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter (mp)	36	
23. Obligatoriskt sparande (fp)	38	
24. Obligatoriskt sparande (vpk, mp)	38	
Särskilda yttranden		
1. Skatteförslaget (m)	39	
2. Företagsbeskattning (vpk)	40	
3. Konsekvenser för stat och kommun (vpk)	40	